

Justis- og beredskapsdepartementet
Postboks 8005 Dep
0030 Oslo

Deres referanse:

Vår referanse:
24/142631 - 14

Sted, dato:
Oslo, 25.09.2024

Høring - skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv - innspill fra Politidirektoratet

Innledning

Politidirektoratet viser til brev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 25. juni 2024 vedlagt et høringsnotat om forslag til endringer i straffeprosessloven for å regulere skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv. Høringsfrist er 25. september 2024.

Straffeprosessloven § 202a regulerer i dag kameraovervåking ved bruk av fastmonterte kameraer som er fjernbetjent eller automatisk virkende. Det foreslås endringer i bestemmelsen slik at den også regulerer bruk av mobile kameraer og kameraer som manøvreres fra stedet der kameraet er plassert. Formålet med forslaget er å lovregulere skjult kameraovervåking ved hjelp av mobile kameraer som ledd i politiets etterforskning. Videre foreslås at bestemmelsen også omfatter kameraovervåking som ikke når opp til dagens terskel om at overvåkingen må være "vedvarende eller regelmessig gjentatt". Formålet med en slik endring er å regulere bruk av kamera som er mindre inngripende enn det som omfattes av gjeldende § 202 a.

Politidirektoratet har sendt høringen på foreleggelse til samtlige politidistrikt og særorgan. Vi har fått innspill fra sju politidistrikt (Nordland, Sør-Vest, Innlandet, Vest, Øst, Sør-Øst og Oslo/Nasjonale Beredskapsressurser) og fire særorgan (Kripos, Politiets utlendingsenhet, Utrykningspolitiet og Politihøgskolen). Innspillene handler primært om de konkrete forslagene til endringer i straffeprosessloven, og deres innspill vedlegges herved i sin helhet.

Politidirektoratet kommenterer her på forhold som har betydning for politiets operative virksomhet.

Polisiære formål

Vi registrerer at departementet i høringsnotatet uttaler at de her ikke følger opp vår anmodning i brev av 20. april 2023 om å etablere en lovhjemmel for bruk av mobile kamera til polisiære formål.

Politielloven § 6 a regulerer kameraovervåking fra *fastmontert* kamera, men det er ingen lovhjemmel som regulerer politiets bruk av *mobile kamera*. Politidirektoratet legger til

POLITIDIREKTORATET

Post: Postboks 2090 Vika, 0125 Oslo / Besøk: Fridtjof Nansens vei 14-16, 0369 Oslo / (+47) 23 36 41 00
politidirektoratet@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 982531950

grunn at det er adgang til å benytte mobile kamera til støtte for gjennomføringen av politioppdrag uten at det foreligger en uttrykkelig lovhjemmel for slik kamerabruk, men begrenset til kamerabruk som ikke utgjør et inngrep i retten til privatliv, jf. Grunnloven § 113 og EMK artikkel 8. For at politiet skal kunne bruke mobile kamera som støtte til gjennomføring av politioppdrag, samtidig som personvern hensyn også ivaretas, vil det være en klar fordel med en lovregulering som setter tydelige rammer for dette.

Justis- og beredskapsdepartementet har nylig orientert direktoratet om at de nå vil påbegynne et arbeid for å utarbeide hjemmel for bruk av mobile kamera til bruk også for politisære formål. Uten en slik regulering vil det være en klar fordel dersom det i lovproposisjonen etter høringen her også er tatt inn en nærmere omtale av de rettslige rammene som departementet forutsetter for den politisære bruken av mobile kamera.

Nedenfor følger for ordens skyld en kort redegjørelse for behovet for lovhjemmel i tilknytning til bruk av dronekamera og kroppskamera i oppdrag etter politiloven. Det vises for øvrig til vårt brev av 20. april 2023.

Vedr. dronekamera

Politiet bruker i dag dronekamera i forbindelse med oppdragsløsningen, det er opprettet en dronetjeneste i politiet nasjonalt og dronekapasitet i alle politidistriktene.

Dronekamera gir politiet en bedre oversikt over situasjonen som skal håndteres, og dermed også bedre beslutningsgrunnlag for mannskapene som skal håndtere de ulike oppdragene. Dette har vist seg å være et nyttig og effektivt hjelpemiddel for politiet, og dronekamera har det siste året blant annet bidratt til å redde om lag 60 personer i forbindelse med søk- og redningsoppdrag. Politidirektoratet har utarbeidet en instruks (RPOD 2023/008) med retningslinjer som setter rammene for politiets bruk av dronekamera i oppdrag etter politiloven, og som forutsettes å beskrive bruk som ikke representerer et inngrep i retten til privatliv.

Av betydning for vurderingen av om filmingen utgjør et inngrep i noens privatliv er etter vår oppfatning om filmingen skjer åpent eller skjult, om den er rettet mot en bestemt person, om det pågår kortvarig eller langvarig og systematisk, om det skjer mot offentlig eller privat sted, om kameraet brukes til monitorering eller om bildene lagres.

Bruk av dronekamera skjer i hovedsak åpent, kortvarig, og målrettet knyttet til konkrete/enkeltstående oppdrag hvor politiet også er til stede, og hvor fokuset er rettet mot oppdragshåndteringen og behovet for oversikt over en aktuell situasjon eller hendelse. Dette kan i stor grad gjennomføres uten en at det anses å utgjøre et inngrep. Omfanget av filmingen som kan gjennomføres uten en særskilt lovregulering vil likevel være situasjonsbestemt, og grensen for når filmingen anses å være så vidt intensiv at det vurderes å utgjøre et inngrep i retten til privatliv blir dermed også uklar. Dette innebærer både en risiko for at politiet unnlater å bruke dronekamera i situasjoner hvor det ville bidratt til en mer hensiktsmessig og sikker gjennomføring av et politioppdrag fordi de er redde for å utfordre grensene mot hva som er tillat etter Grunnloven og EMK – og en risiko for at man går for langt. Selv om det foreligger et handlingsrom for bruk av dronekamera uten en særskilt lovregulering knyttet til kamerabruken, vil det være en fordel med en klar lovhjemmel.

Vedr. kroppskamera

Politidirektoratet vurderer nå om det skal iverksettes et prøveprosjekt med kamera som festes på politiets uniformer (kroppskamera). Vi antar at dette vil kunne gi store gevinster for både politiet og samfunnet. Kroppskamera vil f.eks. ved overføring av bilder til innsatsleder eller operasjonssentralen kunne bidra til en bedre situasjonsforståelse, og dermed også bedre forutsetninger for å gjennomføre et tjenesteoppdrag på en hensiktsmessig og trygg måte for alle de involverte. Kroppskamera kan videre bidra til å

dokumentere politiets tjenestehandlinger og dermed avklare hvilke forutsetninger som var til stede ved gjennomføringen av oppdraget. Det antas videre at bruk av kroppskamera vil kunne bidra til å redusere omfanget av trusler eller angrep/vold mot tjenestepersoner. Bilder fra kroppskamera vil også kunne brukes som bevis i straffesaker, og dermed bedre forutsetningene for riktig oppfølging av straffesaken. I tillegg vil bilder fra kroppskamera (som for dronekamera) kunne ha en gevinst i forbindelse med etterfølgende erfaringslæring og forbedring.

Politidirektoratet har ikke tatt stilling til *om* det skal innføres og heller ikke *omfanget* av bruk av kroppskamera. Det legges imidlertid til grunn at ev. bruk av kroppskamera også vil skje åpent og målrettet knyttet til konkrete/enkeltstående oppdrag hvor politiet er til stede, og hvor fokuset er rettet mot oppdragshåndteringen og behovet for oversikt over en aktuell situasjon eller hendelse. Politidirektoratet vurderer at det antakelig er et handlingsrom for å bruke kroppskamera uten at det utgjør et inngrep i noens privatliv. Et kroppskamera vil alltid være synlig for publikum, og vil ikke fange opp mer informasjon enn hva tjenestepersonen selv ser. Kroppskamera kan dermed på et vis sammenliknes med et håndholdt kamera, som tradisjonelt kan benyttes av politiet uten en særskilt lovregulering. På den annen side vil et kroppskamera komme tettere på enkeltpersoner (enn dronekamera), og dersom alle polititjenestepersoner skal bli utstyrt med kroppskamera vil det være et stort antall kameraer i bruk til enhver tid, og det vil berøre alle som kommer i kontakt med politiet. Dette er forhold som tilsier at bruken av kroppskamera ofte vil være mer inngripende enn dronekamera. Det er uansett uklart hvordan politiet skal organisere en polititjeneste med bruk av kroppskamera uten en klar lovhjemmel, da det er uklart hvor grensen går for filming som krever en lovhjemmel.

Vedr. andre kamerasensorer

Politidirektoratet er av den oppfatning at politiet bør kunne bruke den best egnede kameraløsningen til gjennomføring av et aktuelt oppdrag, og en lovregulering bør derfor omfatte alle former for mobile kamerasensorer, altså uavhengig av festeanordning og uavhengig av om plattformen er fjernbetjent (droner), bemannet (helikopter), fastmontert på noe som beveger seg (tjenestepersonens uniform eller kjøretøy), eventuelt om det plasseres for en periode på noe som står stille (f.eks. på et bord). En teknologinøytral lovgivning vil også ta høyde for fremtidig teknologiutvikling.

Mobile kamera som støtte til gjennomføringen av politioppdrag

Politidirektoratet mener at hjemmelsgrunnlaget for bruk av mobile kamera til støtte for gjennomføringen av politioppdrag bør reguleres likt og utelukkende i politiloven, uavhengig av om oppdraget skjer innenfor eller utenfor en etterforskning.

Straffeprosessloven bør utelukkende regulere skjult overvåking ved bruk av mobile kamera når formålet med den konkrete bruken er etterforskning, dvs. spaning og innhenting av bevis i straffesak.

For det første er det omfanget og intensiteten av filmingen som er avgjørende for personvernet. Ved vurderingen av om filmingen anses å utgjøre et inngrep i retten til privatliv spiller det derfor liten rolle om det skjer f.eks. som støtte til gjennomføringen av en *pågrepelse* (innenfor en etterforskning) eller som støtte til gjennomføringen av en *innbringelse* (utenfor en etterforskning). Når intensiteten av filmingen er den samme, så bør dette reguleres likt uavhengig av om det også samtidig pågår en etterforskning.

Videre er vi av den oppfatning at det er *formålet med den konkrete filmingen* som må være avgjørende for den rettslige reguleringen – ikke om filmingen skjer innenfor eller utenfor en etterforskning. Når mobile kamera brukes for å gi beslutningsstøtte til de operative mannskapene ved gjennomføringen av et oppdrag, dvs. hvor formålet med den

aktuelle bruken er operativt begrunnet i hensynet til å gjennomføre et konkret politioppdrag på en mest mulig hensiktsmessig og sikker måte, så bør dette reguleres utelukkende i politiloven og med beslutninger i det operative sporet. Dette bør altså gjelde uavhengig av om det også pågår en etterforskning, da de hensyn som ligger til grunn for politiets adgang til å benytte mobile kamera som støtte til gjennomføringen av et politioppdrag er de samme uavhengig av om det også er initiert etterforskning i tilknytning til hendelsen. En slik regulering av kamerabruken vil dermed være lik som for andre metoder og virkemidler som setter rammene for politiets operative innsats. F.eks. er vurderinger knyttet til bruk av våpen regulert i politiloven og våpeninstruksen og beslutninger i det operative sporet. Det samme bør gjelde for bruk av mobile kamera når formålet er å få en bedre oversikt over situasjonen og bedre grunnlag for å gjennomføre en effektiv og sikker tjenestehandling.

Politidirektoratet viser også til at det kan være glidende overganger mellom filming til polisiære formål og etterforskningsformål. Dette gjelder f.eks. dersom politiet bruker mobilt kamera til støtte for gjennomføringen av et politioppdrag, og situasjonen utvikler seg slik at politiet kommer i en posisjon hvor de må rette kameraet mot en enkelt person over tid. I slike situasjoner er det svært viktig at politiet kan fortsette å filme i tråd med primærformålet (polisiært formål), selv om filmingen også samtidig bidrar til å sikre bevis i en straffesak (etterforskningsformål). Politiets primære oppgave og ansvar vil være å få kontroll over situasjonen.

Regelverket må for øvrig være praktisk, klart og enkelt for de operative mannskapene å forholde seg til i slike situasjoner. Dette taler også for en lik regulering av kamerabruk når formålet er å støtte mannskapene i håndteringen av en situasjon.

For øvrig bemerkes at politiet må kunne bruke mobile kamera til støtte for gjennomføring av politioppdrag både på offentlig sted, mot private områder og inn i private hjem. Politiet må kunne observere inn i private hjem i forbindelse med en pågripelsesaksjon, for å få kunnskap om hva som venter på innsiden, f.eks. om det er barn eller gisler tilstede, om det er våpen rettet mot inngangsdøra hvor politiet har tenkt til å ta seg inn eller liknende. Bedre informasjonsgrunnlag før aksjonen iverksettes vil medføre at politiet kan gjennomføre aksjonen med minst mulig fysiske inngrep og ellers på en mest mulig trygg og sikker måte for alle de involverte.

Nytt lovforslag – konsekvenser

Gjeldende straffeprosesslov § 202 a regulerer kun "vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåking". Departementet foreslår nå å lovregulere også mer kortvarig og sporadisk personovervåking, likevel slik at det ligger en terskel i ordet "overvåking", jf. side 50 i høringsnotatet hvor det fremgår følgende:

"Det må likevel være snakk om personovervåking, og i dette ligger det at ikke enhver bruk av kamera vil være omfattet. Overvåkingen må for det første være rettet mot personer, og disse må kunne identifiseres. For det andre ligger det i departementets forslag en viss terskel i ordet "overvåking", slik at helt enkeltstående og kortvarige opptak med kamera av en bestemt begivenhet eller et hendelsesforløp, fremdeles vil kunne hjemles på annet grunnlag enn bestemmelsen. Dette er ikke overvåking etter straffeprosessloven § 202a. Heller ikke helt kortvarig bruk av kamera som støttefunksjon til gjennomføringen av et tvangsmiddel, kan regnes som personovervåking. I disse tilfellene brukes opptak med kamera for å bedre situasjonsforståelsen ved gjennomføringen av et tiltak eller for å dokumentere en bestemt begivenhet, snarere enn til å holde øye med noen eller holde dem under oppsikt. Slik kamerabruk vil fremdeles kunne hjemles i hjemmelsgrunnlaget for ulike tvangsmidler og eventuelt gjennomføres i kraft av

den alminnelige handlefrihet. Det må med andre ord være snakk om en målrettet iakttakelse av et visst minimumsomfang for at kamerabruken skal sies å utgjøre "overvåking". Dersom kamerabruken har karakter av overvåking, for eksempel som følge av varighet i tid eller grad av intensitet, vil den være omfattet av bestemmelsene i straffeprosessloven § 202a og reguleres av denne".

Departementet legger altså opp til tre ulike terskler; kameraovervåking som er vedvarende/regelmessig gjentatt, kameraovervåking som er kortvarig/sporadisk, og kamerabruk som er helt enkeltstående og kortvarig (f.eks. kortvarig bruk av kamera som støttefunksjon til gjennomføringen av et tvangsmiddel).

Innledningsvis bemerkes at Politidirektoratet støtter at enkeltstående og kortvarig bruk omtales som "kamerabruk" og ikke "kameraovervåking", da "overvåking" ikke bør brukes i situasjoner hvor kameraet brukes som et operativt virkemiddel for å gjennomføre et politioppdrag. En språklig forståelse av ordet "overvåking" tilsier at det bør forbeholdes situasjoner hvor oppmerksomheten er rettet mot person i etterforskningsøyemed og hvor dette foregår skjult.

Politidirektoratet tolker det videre slik at "helt kortvarig bruk av kamera som støttefunksjon til gjennomføring av et tvangsmiddel" i praksis er det samme som kamerabruk til polisiære formål. Vi forstår det slik at lovforslaget ikke tar sikte på å regulere slik bruk av mobile kamera innenfor en etterforskning. Dette innebærer – slik vi forstår det – at bruk av mobile kamera til støtte for gjennomføringen av oppdrag, både utenfor og innenfor en etterforskning, vil ligge innenfor den alminnelige handlefrihet begrenset oppad til kamerabruk som anses å utgjøre et inngrep i retten til privatliv. Politidirektoratet støtter at det bør være en lik regulering av denne typen kamerabruk, uavhengig av om det skjer innenfor eller utenfor en etterforskning. Som nevnt over mener vi at slik kamerabruk bør hjemles i politiloven, med beslutninger i det operative sporet, og at dette må gjelde for enkeltstående og kortvarig bruk av mobile kamera både på offentlig sted, privat sted og i private hjem.

Vi oppfatter det altså slik at endringene i straffeprosessloven § 202 a tar sikte på å regulere kun skjult kameraovervåking når kamera brukes i etterforskningsøyemed, noe vi støtter. Vi ber likevel om en tydelig avklaring på rammene for bruk av *mobile kamera som støtte ved gjennomføringen av tvangsmiddelbruk* (altså innenfor en etterforskning) når endringene i straffeprosessloven trer i kraft. I Riksadvokatens midlertidige retningslinjer av 10. februar 2023 fremgår det at bruk av mobile kamera som støtte ved gjennomføringen av tvangsmiddelbruk innenfor en etterforskning omfattes av Riksadvokatens retningslinjer og beslutninger i påtalesporet. Politidirektoratet legger til grunn at Riksadvokatens midlertidige retningslinjer oppheves når endringene i straffeprosessloven § 202 a trer i kraft. Dette bør etter vår oppfatning innebære at beslutninger om bruk av mobile kamera i slike situasjoner kan tas av de operative mannskapene i medhold av Politidirektoratets droneinstruks (RPOD 2023/008). Det bemerkes at politiet i medhold av droneinstruksen bare kan bruke kamera på droner for å gjennomføre konkrete politioppdrag etter politiloven når det anses nødvendig og forholdsmessig jf. politiloven § 6, og det er gitt retningslinjer for å ivareta hensynet til personvern.

Politidirektoratet skal for øvrig være forsiktig med å uttale seg om regelverket for bruk av skjult kameraovervåking som ledd i politiets etterforskning, da dette ikke hører under Politidirektoratets ansvarsområde. Men det er vanskelig å se at det er nødvendig med to ulike terskler for skjult kameraovervåking med ulike strafferammer og beslutningskompetanse. Verken lovforslaget eller høringsnotatet forklarer hva som menes med kameraovervåking som er hhv vedvarende/regelmessig gjentatt og

kortvarig/sporadisk, noe som betyr at det fortsatt vil være vanskelige grensetilfeller og uklarheter mht tolkningen av regelverket. Vi oppfatter at dette gjør lovverket unødvendig komplisert for de som skal etterleve regelverket. Etter vår oppfatning bør det kun være én terskel for hva som regnes som skjult kameraovervåking, og det bør være "vedvarende og regelmessig gjentatt". Videre bør det presiseres eller forklares i lovteksten eller forarbeidene hva som menes med "vedvarende og regelmessig gjentatt". Dette vil også innebære at vi har samme terskel for "kameraovervåking" og "kamerabruk" i straffeprosessloven og politiloven, noe som antas å være en fordel for de operative mannskapene.

Med hilsen

Torgeir Haugen
Seksjonssjef

Thea Kristine Baastad
Seniorrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Vedlegg:

Høringsinnspill - Skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv - Politihøgskolen
Høringsinnspill Helikopter og Dronetjenesten - skjult kameraovervåking
Høringsinnspill - Skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv - Kripos
Høringsinnspill - Skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv - Sør-Øst politidistrikt
Høringsinnspill - Skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv - Utrykningspolitiet
Høringsinnspill - Skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv - Øst politidistrikt
Høringssvar - skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv - Vest politidistrikt
Høringsinnspill - Skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv - Innlandet politidistrikt
Høringsinnspill - Skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv - Sør-Vest politidistrikt
Høringsinnspill - Skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv - Politiets utlendingsenhet
Høringsinnspill - skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv - Nordland politidistrikt

HØRINGSSVAR

NORWEGIAN POLICE UNIVERSITY COLLEGE

Til: Justis- og beredskapsdepartementet
Saksbehandler: Annette Kathrine Sund
Godkjent av: Skriv inn godkjent av.
Kopi til: Politidirektoratet
Saksnr./Public 360: 24/01138-2
Dato: 23.09.2024

HØRING – SKJULT KAMERAOVERVÅKING VED BRUK AV MOBILT KAMERA MV

Vi viser til brev og høringsnotat fra Justis- og beredskapsdepartementet av 25.6.2024, deres ref. 24/3807 og har følgende kommentarer.

Politihøgskolen stiller seg bak høringsuttalelsen fra Oslo PD og støtter i all hovedsak forslaget til ny ordlyd i Straffeprosesslovens §202a med følgende kommentarer.

1. Støtter at vilkåret om «fastmontert» fjernes fra §202 a, fjerde ledd (s.36)
2. Kriminalitetskravene, særlig for privat sted, virker bra tilpasset, men beslutningsnivået i 3.ledd (2 års strafferamme) bør tilligge påtalemyndigheten. I dynamiske situasjoner hvor mobilt kamera/drone brukes vil man ofte komme i situasjoner der personer beveger seg fra offentlig til privat sted. Her bør strafferammen for offentlig sted gjelde ved kortvarig SKO (se også pkt. 8 og 13).(s.38)
3. Støtter at vilkåret «fjernbetjent eller automatisk virkende» fjernes (s.39)
4. En egen regulering av håndholdt kamera bør unngås og fortsatt inngå i den alminnelige handlefriheten under spaning. (s.40)
5. Støtter endringen fra «*på eller fra off.sted*» til «*rettet mot personer på offentlig sted*». Om «*privat sted synlig for allmenheten*»: droner har blitt allemannseie og man må regne med å bli sett også fra luften. Behold forslaget om at dette inngår i strafferammen på 2 år. (s.41)
6. Støtter forslaget om mulighet for SKO som ikke er «*vedvarende og regelmessig gjentatt*» (s.42)
7. Støtter forslaget om at ikke vedvarende/regelmessig gjentatt SKO på off.sted kan gjennomføres/beslutes av politiet. (s.44)
8. Om strafferamme 2 år for ikke vedvarende/regelmessig gjentatt på privat sted: I dynamiske situasjoner hvor personer beveger seg fra offentlig sted og inn, for eksempel

i en privat hage bør beslutningsnivået fremdeles ligge til påtalemyndigheten, eventuelt politiet (ref. pkt. 7 her), og ikke til retten. (se også pkt. 2. og 13) (s.50/51)

9. Om avgrensning for overvåkning uten opptak på privat sted: Samme regler bør gjelde for overvåkning både med og uten opptak. Å ikke gjøre opptak vil kun være en mulighet som ikke er særlig praktisk eller etterrettelig.
10. PST bør gis samme kompetanse som påtalemyndigheten i forebyggende saker (Politilovens §17d) (s.46)
11. Støtter departementets forståelse av inngrepspotensialet ved fastmontert vs. mobilt kamera/drone vs. manuell spaning. (s.48/49)
12. Det bør inntas et ledd om at påtalemyndighetens beslutning skal være skriftlig og angi hva saken gjelder, mot hvem og hvor. Muntlig beslutning bør snares nedtegnes skriftlig. Ved fare for opphold bør politiet kunne igangsette uten slik beslutning. (s.50/51)
13. Kriminalitetskravet for kortvarig SKO på privat sted bør fremdeles ligge på 2 år, men dilemmaet med mobilt kamera oppstår i situasjoner der personer beveger seg fra offentlig sted (6mnd. Strafferamme) til privat sted. I praksis vil det ikke være mulig å innhente ny beslutning i tide (se også pkt. 2 og 8). (s.50)
14. Departementets syn om innbrudd for å plassere mobilt kamera/drone ikke er praktisk ved kortvarig/enkeltstående overvåkning (som kan besluttet av påtalemyndigheten) støttes i hovedsak, men i enkelte tilfeller vil formålet med overvåkingen hindres av mistenktes lås. Eks: Spaning avdekker mistenktes oppbevaringssted, veien inn dit er låst, tidskritisk, påtalemyndigheten bør kunne hurtigbeslutte. (s. 51)

Nina Skarpenes
rektor

Annette Kathrine Sund
spesialrådgiver

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler: Lars Mengaaen, Pob.

Høringsinnspill

Til: Politidirektoratet

Dato: 26.08.2024

Fra: Helikoptertjenesten/NB

Kopi til:

Gradering/klassifisering

Saksbehandler: Hilde Hognestad Straumann / Jørgen Lunde Ronge

Versjon:

Høringsinnspill til Foreleggelse - skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv

Med dette følger nasjonale beredskapsressurser sine innspill til foreslåtte endringer i straffeprosessloven § 202a om skjult kameraovervåking ved bruk av mobile kameraer.

Teknologiske fremskritt, spesielt innen bruk av droner, mobile kameraer og andre fjernstyrte enheter, har gitt politiet nye verktøy for dokumentasjon av straffesaker, men om ikke større grad har det gitt oss forbedrede muligheter til å løse politioppdrag på en kvalitativt bedre og sikrere måte. Vårt viktigste innspill er derfor behov for gjensidig og balansert regulering bruk av mobile kameraer til både straffeprosessuelle og politioperative formål.

Punkt 6.2: Vilkår om at kamera må være fastmontert

Vi støtter forslaget om at kravet til fastmontering kan fjernes.

Vi viser til departementets redegjørelse og understøtter PSTs og høringsnotatets beskrivelse om at langvarig eller vedvarende kameraovervåking fra droner eller helikopter ikke er praktisk gjennomførbart. Vi ser heller ikke at dette vil bli mulig i overskuelig fremtid, gitt teknologiutvikling og luftoperativ regulatorisk utvikling.

Om kriminalitetskravet og øvrige vilkår

Punkt 6.3: Fjerning av begrepet "Fjernbetjent eller automatisk virkende"

Fjerning av dette begrepet vil måtte føre til en revisjon av arbeidsprosesser ved Helikoptertjenesten, spesielt i overgangssituasjoner som kan bli krevende. For eksempel under forfølgelse av kjøretøy som har unndratt seg kontroll, hvor hensikten er å stanse pågående straffbart forhold etter politiloven. I slike tilfeller dokumenteres også et pågående straffbart forhold uten at man tradisjonelt har innhentet tillatelser.

Lovgiver bør se nærmere på om politiets bruks av droner og helikopter i en tidlig fase av et politioppdrag går under begrepet overvåking. Vi mener at det å fjerne både

“fjernbetjent eller automatisk” og kameraovervåking som er “vedvarende og regelmessig” kan bli krevende. Vi mener at begrepet vedvarende og regelmessig gir en indikasjon på når det ikke er greit å bruke kameraovervåking fra både droner og helikoptre. Det kan bli lettere å finne grensegangen mellom bruk av kameraovervåking i et politioperativt spor og som etterforskningsmetode dersom vedvarende og regelmessig beholdes.

Punkt 6.4: Stedsavgrensning

Vi mener tilpasning av stedsavgrensningen er hensiktsmessig, ettersom det er hva som overvåkes som bør reguleres, ikke hvor kameraet er plassert. Når det gjelder foreslått tilføyelse om “privat sted som er synlig for allmennheten,” bør det i forarbeidene avklares hva som menes med allmennheten i denne konteksten, særlig med tanke på økningen i private droner, biler med kamera som filmer rundt bilen og elektroniske synbarhet gjennom applikasjoner.

Punkt 6.5: Ulike typer sensorer

Vi er enige i vurderingen om lydopptak og at dette per nå ikke er praktisk å regulere. Samtidig vil vi påpeke den raske utviklingen innen kamera-teknologi, spesielt med tanke på mobile kameraers evne til å observere i andre elektromagnetiske spekter enn synlig lys. Denne utviklingen kan påvirke publikums forventning om privatliv, og vi mener dette bør omtales.

Punkt 6.6: Om bruken av ordet «overvåking»

Selv om det er vanskelig å konkretisere en terskel for hva som skal anses som så kortvarig bruk av mobile kameraer at hjemmelskravet ikke inntreffer, bør det gis mer rettledning. Vil for eksempel hjemmelskravet inntreffe ved kortvarig dokumentasjon av en person som går ut fra en bolig og setter seg i en bil, eller ved en halvtimes skjult observasjon av en persons rute gjennom en by?

Vi er enige i at det bør ligge en terskel til ordet overvåking slik departementet skriver. Se drøftelsen under kapittelet om overgangssituasjoner og prioriteringen mellom politioperative og straffeprosessuelle formål.

Bruk av mobile kameraer til støtte ved gjennomføring av tvangsmidler

Vi støtter at bruken av mobile kameraer til støtte ved tvangsmidler følger av beslutningen om bruk av tvangsmiddelet, samt den generelle forholdsmessighetsvurderingen som da vil foretas. Dette er en god og praktisk tilnærming til problemstillingen, men det reiser enkelte utfordringer, særlig knyttet til stedsavgrensning, som har en absolutt grense ved bruk av mobile kameraer til et overvåkningsformål i private hjem. Ved pågripelser i en persons private hjem kan bruk av mobile kameraer øke sikkerheten for både politiet og vedkommende. Det er ofte ønskelig at slike observasjoner gjøres uten at personen oppdager det, og en observasjon

kan gjerne kreve observasjon over tid noe tid, for å sikre at politiet har god nok informasjon før man igangsetter en aksjon. Vi løfter spørsmålet om det vil være god jus at mer inngripende bruk av mobile kameraer kan gjøres som ledd i støtte til tvangsmidler enn det som tillates i en egen inngrepshjemmel.

Vi ønsker for øvrig at tilsvarende lovforståelse skriftlig gjøres når det gjelder inngrep etter politiloven, det vil si at mobile kamera kan benyttes hvis det foreligger inngrepshjemmel, samt at dette er forholdsmessig.

Skillet mellom privat hjem og privat sted

Bruk av mobile kameraer som støtte til etterforskning, spesielt under pågripelsesaksjoner, reiser viktige spørsmål om skillet mellom privat hjem og privat sted. Vi mener det bør vurderes om politiet må kunne observere inn i private hjem som en del av en pågripelsesaksjon. Slik observasjon kan gjøre pågripelsen tryggere ved å gi politiet bedre informasjon om vedkommende sin sinnstilstand, eventuell bruk av farlige gjenstander, og vedkommende sin posisjon i bygget. Denne informasjonen vil bidra til at politiet kan minimere fysiske inngrep og kun bruke nødvendige maktmidler basert på et bedre informasjonsgrunnlag.

Om overgangssituasjoner og prioriteringen mellom politioperative og straffeprosessuelle formål

Vi ønsker en tydeliggjøring av hvilket lovverk som kommer til anvendelse når bruk av mobilt kamera har både et politioperativt og et etterforskningsformål. Vi oppfatter riksadvokatens føringer slik at etterforskningsformålet i dag skal vektes høyere enn politiformålet. Dette oppfatter vi ikke som forenlig med samfunnets forventninger til politiets prioriteringer.

Ved en kritisk hendelse mener vi at politiets primære oppgave er å normalisere situasjonen, for eksempel ved å stanse et lovbrudd og ivareta enkeltpersoners sikkerhet, i tråd med politilovens formål. Dokumentasjon av straffbare forhold, som skal brukes i en etterfølgende rettsprosess, bør være sekundært. Bruk av mobile kameraer til slike politioperative formål må derfor kunne gjennomføres innenfor rammene av politiloven, uten de begrensninger som eventuelt vil påløpe ved bruk etter straffeprosessloven, dersom det er motstrid i hvor inngripende bruken av mobile kameraer tillates.

Denne problemstillingen har aktualisert seg flere ganger, blant annet ved pågående innbruddsmeldinger i bedrifter, hvor politiets operative mannskaper har fått beskjed om å ikke benytte drone i forsøket på å stanse lovbruddet og lokalisere gjerningspersonene, grunnet usikkerhet om straffeprosessuell bruk av drone var tillatt. Et annet hypotetisk eksempel er bilforfølgelser, hvor hensynet til å stanse farlig kjøring bør kunne gå foran krav om dokumentasjon som gjelder etterforskning.

Politiets bruk av droner bør sees som politiets øyne i luften som vil økte kvaliteten på løsningen av oppdraget fordi politiet får bedre oversikt over situasjonen. Politiloven bør etter vår mening være førende så lenge politiet er på "fersk gjerning og ferske spor". Vi ser at politiet fort kan komme over i etterforskning, men det juridiske grunnlaget bør inneholde muligheter for at politiet kan nyttiggjøre seg ny teknologi i en praktisk utførelse av politioppdrag.

Om befolkningens forventning om privatliv på offentlig sted

I løpet av de siste årene har publikums forventning om privatliv, både på offentlige steder og i områder på private steder som er synlige fra offentlig sted, endret seg vesentlig. Med nærmere en halv million nordmenn som eier droner, elektronisk synbarhet, et økende antall biler utstyrt med kameraer som tar opptak i alle retninger, har den tekniske utviklingen gjort overvåkning fra privatpersoner langt mer tilgjengelig.

Forbrukermarkedet har introdusert droner med kraftig zoom som gjør det mulig for enhver å få innsyn i hus og hager til andre. I tillegg har smarttelefoner med høyoppløselige kameraer blitt en del av hverdagen. Dette betyr at enhver nordmann har handlefrihet til å bruke kameraet relativt fritt, med unntak av skranker i straffeprosesslovens § 267. Derfor løfter vi spørsmålet om hvorvidt skranken for politiets generelle handlefrihet har endret seg i takt med samfunnets aksept for økt overvåkning i det offentlige rom.

Vi mener at denne grensegangen mellom politiets handlefrihet og befolkningens forventning om privatliv bør belyses grundig i lovverket.

Om identifisering

Det ville vært hensiktsmessig å gi tydelig rettleiding i forarbeidene til hva som menes med identifisering i sammenheng med skjult kameraovervåking ved bruk av mobile kameraer, slik det foreslås i endringene av straffeprosessloven. Dette er spesielt relevant med tanke på den teknologiske utviklingen og variasjonen i bildekvalitet fra ulike kameraer som benyttes i politiets arbeid.

Vår vurdering av typetilfeller der mobile kameraer brukes, tar høyde for at ikke alle bilder nødvendigvis vil inneholde personopplysninger eller regnes som overvåking, selv om det fremkommer personer i dem. Spesielt gjelder dette tilfeller der det ikke er realistisk å identifisere personene med dagens teknologiske løsninger. Dette er ofte tilfelle ved bruk av droner eller helikopter, hvor det kreves en bevisst innsats for å zoome inn og fokusere på en person før bildene kan anses som egnet til identifisering. Dette aspektet er verdt å belyse, da det kan ha betydning for hvordan slike tilfeller bør behandles under den foreslåtte paragrafen, og for å unngå unødvendige reguleringer som ikke samsvarer med den faktiske risikoen for personidentifisering.

Typetilfeller:

Direkte identifisering:

Dette innebærer at en person kan identifiseres uten tvil kun ved bruk av kamerabildene. For at dette skal være mulig, kreves det godt opplyste nærbilder, typisk tatt rett forfra, med svært god oppløsning og bildekvalitet. Slike bilder gir klare detaljer som ansiktstrekk, hudtekstur og andre unike markører som kan brukes til sikker identifikasjon. I praksis er det imidlertid mange mobile kameraer, spesielt de som brukes i operative situasjoner, som ikke alltid kan oppnå denne kvaliteten, noe som gjør direkte identifisering utfordrende.

Indirekte identifisering:

Når kamerabilder alene ikke er tilstrekkelige for sikker identifisering, men kan kombineres med andre opplysninger for å identifisere en person med relativt høy grad av

sikkerhet. Dette kan inkludere sammenstilling av bilder med informasjon om personens kjente bevegelser, eiendeler, eller andre visuelle ledetråder som knytter personen til en bestemt identitet. For eksempel kan en person som er avbildet mens de går inn i sin egen bolig, i kombinasjon med eierinformasjon for boligen, identifiseres med høy sannsynlighet.

Indisiebasert antagelse:

Dette gjelder situasjoner der bildekvaliteten er for dårlig, eller der bildene er tatt under så utfordrende forhold at identifikasjonen hovedsakelig baseres på omkringliggende opplysninger. I slike tilfeller er det ofte ikke realistisk at personene på bildene kan identifiseres med dagens teknologiske løsninger, særlig når bildene er tatt på avstand, i bevegelse, eller under dårlige lysforhold. For at bildene skal kunne brukes til identifisering, kreves det vanligvis at man aktivt zoomer inn og fokuserer på en person, noe som sjelden skjer under vanlige drone- eller helikopteroppdrag. Dette typetilfellet er det desidert vanligste ved slike oppdrag, der personer ofte kan forekomme i bildene uten at de kan identifiseres.

Med hilsen

Hilde H. Straumann
Seksjonsleder
Politiets Helikoptertjeneste

Jørgen Lunde Ronge
Politioverbetjent
Politiets Dronetjeneste

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/142631

Vår referanse:
24/164598 - 2

Sted, dato:
Oslo, 04.09.2024

Høringssvar - skjult kameraovervåkning ved bruk av mobilt kamera mv.

Det vises til brev fra Justis- og beredskapsdepartementet datert 25. juni 2024 om høring av forslag til endringer i straffeprosesslovens § 202 a. Det vises videre til brev fra Politidirektoratet av 24. juli 2024 og senere dialog med direktoratet om forlenget frist for innsendelse av høringssvar.

I det følgende redegjøres det for Kripas' innspill til høringsnotatet. Først vil Kripos komme med overordnede tilbakemeldinger på departementets lovforslag (punkt 1) og også foreslå en alternativ innretning på reguleringen (punkt 2). For det tilfelle at departementet velger å gå videre med sitt lovforslag, vil Kripos til slutt komme med noen innspill til de enkelte deler av den foreslåtte bestemmelsen (punkt 3).

1. Overordnede innspill til lovforslaget

Det følger av straffeprosessloven § 202 a at politiet, på nærmere angitte vilkår, kan foreta skjult kameraovervåkning i forbindelse med etterforskning av en straffesak. Kameraovervåkning er i bestemmelsens fjerde ledd definert som "... vedvarende eller regelmessig gjentatt personovervåkning ved hjelp av fjernbetjent eller automatisk virkende overvåkningskamera eller annet lignende utstyr som er fastmontert". Vilkåret om at overvåkningskameraet må være "fastmontert" har medført at det er lagt til grunn at bruk av mobile kamera, herunder kamera festet til droner, ikke kan hjemles i bestemmelsen. I påvente av lovregulering av spørsmålet utarbeidet riksadvokaten midlertidige retningslinjer for bruk av mobile og fjernbetjente kamera i etterforskningsøyemed 17. september 2021 (revidert 10. februar 2023). Direktoratet har også regulert bruk av droner i tilknytning til oppdrag etter politiloven, jf. instruks 2023/008.

Kripos har over lengre tid engasjert seg i problemstillingen, og har vist til at bruk av mobile kamera i betydelig grad vil kunne forbedre og effektivisere politiets informasjonsinnhenting og være til støtte ved spaning. Det vises her til Kripas' innspill til departementet datert 29. mars 2023.

KRIPOS

Post: Postboks 2094 Vika, 0125 Oslo / Besøk: Nils Hansens vei 25, 0667 Oslo / (+47) 23 20 80 00
kripas@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 974760827

Kripos er enig med departementet i flere av forslagene i høringsnotatet, og støtter vurderingene som er gjort når det gjelder de konstitusjonelle og menneskerettslige skrankene for skjult overvåkning av enkeltpersoner. Kripos er videre enig med departementet i at det generelle utgangspunktet for vurderingen av inngrepspotensialet av overvåkningen må være hvor den som observeres befinner seg, ikke hvor kameraet som filmer vedkommende er plassert, og om det er "fastmontert". I tråd med dette utgangspunktet er vi videre enig i at vilkåret om at kameraet må være "fjernbetjent eller automatisk virkende" bør tas ut av bestemmelsen, selv om en slik endring vil innebære en innstramming med betydelige praktiske konsekvenser. Det vises blant annet til de følger dette vil ha for opptak av bilder og video som del av manuell spaning. Når vi likevel går inn for en slik løsning er det under forutsetning av at endelig regelverk gir politiet et klart spillerom for kamerabruk før lovkravet inntreffer. Det vises særlig til vårt alternative forslag i punkt 2.

Kripos har et klart inntrykk av at departementet har forsøkt å finne en hensiktsmessig regulering av en kompleks problemstilling. Kripos er likevel bekymret for at den regulering som departementet har lagt opp til vil bli unødvendig innviklet og i for liten grad vil være tilpasset politiets praktiske behov. Det vises her til at det legges opp til flere definisjoner av overvåkning; herunder én terskel for hvilke handlinger som skal anses som "overvåkning", dernest én terskel for "kortvarig og sporadisk overvåkning" og til slutt én terskel for "vedvarende eller regelmessig gjentatt overvåkning". Kripos vil bemerke at ordet "overvåkning" tradisjonelt sett er ansett å innebære kontinuerlig tilsyn og kontroll, og at det således kan sies å være kunstig å operere med "overvåkning" som kun er sporadisk og kortvarig. Videre vil de forskjellige formene for overvåkning ha ulike inngangsvilkår, og beslutningskompetansen foreslås lagt til forskjellige instanser og nivåer.

Kripos er bekymret for at dette samlet sett vil være en kilde til usikkerhet og medføre ulik tolkning og bruk av bestemmelsen i etaten. Departementets forslag legger opp til at komplekse og skjønnsmessige avveininger vil måtte gjøres i operative situasjoner. For eksempel vil operativt mannskap måtte ta stilling til om deres bruk av bilde og opptak innebærer en så "målrettet eller systematisk iakttakelse av et visst minimumsomfang rettet mot en eller flere personer" at det krever beslutning fra påtalemyndigheten. Tilsvarende må politijurister vurdere både grensen nedad fra såkalt kortvarig og sporadisk overvåkning og mot de situasjoner departementet mener skal gå klar av lovkravet – samt oppad mot grensen for den overvåkning departementet vil karakterisere som vedvarende eller regelmessig gjentatt. Det gis svært liten veiledning i hvor grensene skal trekkes. Usikkerhet og ulik praksis vil gå ut over kvaliteten og i ytterste konsekvens være uheldig i et rettsikkerhetsperspektiv. Vi mener den foreslåtte innretning vil kunne medføre økt arbeidsbelastning både for påtalemyndigheten og for retten, også ved at de mange nivåene og skjønnspregete avgjørelsene vil kunne være prosessdrivende.

2. Alternativt forslag til lovregulering

Som svar på utfordringene beskrevet i punkt 1 mener Kripos at lovforslaget bør forkortes og forenkles, og foreslår at det som i dag kun bør være "vedvarende eller regelmessig gjentatt" overvåkning som skal omfattes av bestemmelsen. I så tilfelle bør "vedvarende eller regelmessig gjentatt" flyttes tilbake til definisjonen av kameraovervåkning, slik løsningen er etter gjeldende rett. Etter Kripos' syn vil dette forenkle bestemmelsen betraktelig, og i mindre grad medføre vanskelige grensedragninger. En slik endring vil også ha en pedagogisk fordel ved at det som etter loven skal anses som overvåkning samsvarer med en naturlig språklig forståelse av ordet. Beslutningskompetansen kan forbli hos retten som i dag, med en generell hastekompetanse for påtalemyndigheten.

Ved en slik innretning er det viktig at departementet, så godt det lar seg gjøre, tydelig angir hva som skal anses som "vedvarende eller regelmessig gjentatt", herunder hvilke forhold som skal vektlegges i så henseende. Det vises her til Kripas' tidligere innspill, datert 29. mars 2023, samt til Riksadvokatens brev til departementet datert 4. april 2023. Kripas har forståelse for at dette kan være utfordrende. Samtidig løses ikke denne grunnleggende utfordringen gjennom innføring av nok et overvåknings-nivå, slik departementets forslag legger opp til. Hvor grensen skal settes vil etter Kripas' vurdering i stor grad avhenge av en samlet forholdsmessighetsvurdering av tiltaket. I denne vurderingen vil flere forhold inngå. Samtidig legger vi til grunn at enkelte momenter, som varighet og om kameraet brukes mot person på offentlig eller privat sted, uansett vil veie tungt. Skjult overvåkning på privat sted vil i de fleste tilfeller være mer inngripende enn slik overvåkning på offentlig sted. I forlengelsen av dette mener Kripas at departementet bør vurdere å ta inn et eget ledd i bestemmelsen som fremhever forholdsmessighetsvurderingen, og påpeker sentrale momenter for denne.

En regel som kun omfatter vedvarende eller regelmessig gjentatt overvåkning vurderes også fordelaktig ved de såkalte "overgangssituasjonene" der bruk av kamera enten går over fra polisiær bruk til bruk i etterforskningsformål, eller der en mistenkt som overvåkes mobilt på offentlig sted beveger seg inn på privat sted. Videre kamerabruk i disse situasjonene vil normalt være kortvarig og til støtte for andre tvangstiltak. Bilde og opptak i slike overgangssituasjoner vil derfor vanligvis hverken ha et slik omfang eller være av en slik karakter at den kan sies å være "vedvarende eller regelmessig gjentatt".

Ved en slik innretning av bestemmelsen vil politiet fortsatt sikres et visst handlingsrom før terskelen for overvåkning er inntrådt. Dette harmonerer etter vår oppfatning bedre med bruk av tilhørende ulovfestede etterforskningsmetoder, som for eksempel spaning. Samtidig sikrer man at politiets eventuelle bruk av bilde og opptak som er så omfattende at den må anses som vedvarende eller regelmessig gjentatt, og dermed reelt sett innebærer overvåking, faktisk blir vurdert av retten.

Når det gjelder de nærmere vilkårene for slik overvåkning foreslår Kripas at strafferammen på offentlig sted justeres ned til skjellig grunn til mistanke om "straffbar handling som kan medføre fengselsstraff", mens det på privat sted ikke gjøres endringer sammenlignet med gjeldende rett. Det foreligger i dag aktuelle straffbare forhold som ikke når opp til kravet om seks måneders fengsel. I lys av at overvåkning på offentlig sted normalt er vesentlig mindre inngripende enn overvåking på privat sted, mener Kripas at en slik justering av strafferammekravet bør vurderes.

Det er etter dette Kripas' klare anbefaling at bestemmelsen utformes på tilnærmet samme måte som i dag, men slik at vilkårene om "fastmontert" og "fjernbetjent eller automatisk virkende" tas ut av definisjonen på kameraovervåkning, samt at inngangsvilkåret for overvåkning på offentlig sted settes til skjellig grunn til mistanke om straffbare forhold som kan medføre fengselsstraff. Videre bør det som nevnt vurderes å ta inn et eget ledd om forholdsmessighetsvurderingen hvor man får frem sentrale momenter for denne.

3. Øvrige innspill til de konkrete lovendringsforslagene

For det tilfellet at departementet likevel velger å gå videre med foreslått innretning vil Kripas gjøre gjeldende:

3.1 Vilåret om at kameraet må være "fastmontert"

Departementet foreslår i høringsnotatet å fjerne vilåret om at kamerautstyret må være "fastmontert", slik at strpl. § 202 a også vil omfatte bruk av mobile kamera. Som

understreket innledningsvis mener vi dette er en nødvendig og hensiktsmessig endring av bestemmelsen. Som redegjort for i tidligere innspill ser Kripos et klart behov for at bruk av mobile kamera som ledd i skjult etterforskning lovfestes. Bruk av slike kamera vil i mange tilfeller være formålstjenlig som alternativ til, og som støtte til, mer tradisjonell spaning. Videre vil man også kunne redusere bruken av observasjonsposter tilhørende tredjemann, og minske risikoen for eksponering ved spaning i mindre beferdede områder.

3.2 Vilkåret om at kameraet må være "fjernbetjent eller automatisk virkende"

Departementet foreslår i høringsnotatet også å fjerne vilkåret om at kameraet må være "fjernbetjent eller automatisk virkende", og uttaler at graden av inngrepet i privatlivet og personvernet til den som overvåkes først og fremst vil avhenge av omfanget av overvåkningen og hvor personen befinner seg, ikke hvilket kamerautstyr som er benyttet til overvåkningen. Kripos støtter denne tilnærmingen. Dersom vilkårene om at kameraet må være "fastmontert" og "fjernbetjent eller automatisk virkende" fjernes vil dette gjøre bestemmelsen mer teknologinøytral, og det vil bli lettere å benytte den best egnede kameraløsningen i den enkelte sak.

Samtidig er det på det rene at en slik endring, som vil medføre at også håndholdte kamera og kamera montert på bemannede enheter vil omfattes av bestemmelsen, vil ha betydelige konsekvenser for politiet og medføre en innstramming i forhold til gjeldende rett. Dette særlig når det gjelder bruk av håndholdte kamera ved spaningsoppdrag. Kripos er bekymret for at en lovregulering av bruk av håndholdte kamera i realiteten vil innebære en delvis lovregulering av spaning som metode. Dette er ikke en ideell eller ønsket prosess for en slik lovregulering.

Kripos vil understreke at dersom departementet går videre med sitt lovforslag er det svært viktig at terskelen for hva som anses som "overvåkning" i lovens forstand ikke settes for lavt. Det vil i praksis være helt nødvendig for politiet å ha et handlingsrom før bruk av kamera når opp til terskelen for "overvåkning", jf. det som ovenfor er sagt om bruk av eksempelvis håndholdte kamera ved spaningsoppdrag. I motsatt fall mister man den fleksibilitet som i mange situasjoner vil være nødvendig for forsvarlig oppdragsløsning med tilstrekkelig notoritet. Departementet kommer med enkelte betraktninger rundt tolkningen av ordet "overvåkning" i høringsnotatet, og uttaler at det må være tale om en "måltrettet eller systematisk iakttakelse av et visst minimumsomfang rettet mot en eller flere personer". Kripos mener at departementet bør være enda tydeligere i omtalen av hvilke situasjoner som skal omfattes av bestemmelsen, og hvilke som faller utenfor. Nevnte uttalelser gir i realiteten ingen eller svært liten veiledning til bruker av regelverket, hvilket åpner for usikkerhet, uensartet bruk, manglede kvalitet og i ytterste konsekvens rettssikkerhetsmessige utfordringer.

Bruk av håndholdte eller mobile kamera vil kunne være nyttig i mange typer saker og Kripos mener derfor inngangsvilkåret, dersom lovforslagets første ledd videreføres, bør være skjellig grunn til mistanke om "en eller flere straffbare handlinger som kan medføre fengselsstraff", uten at det stilles krav til strafferammen. Se nærmere om dette under punkt 2. Selv om inngangsvilkåret med dette senkes, mener Kripos at det vil ligge en tilstrekkelig sikkerhetsmekanisme i at inngrepets forholdsmessighet uansett må vurderes før det tillates jf. strpl. § 170 a, i tillegg til at tiltaket må være av vesentlig betydning for etterforskningen.

3.3 Stedsavgrensningen – klargjøring av skillet mellom overvåkning på privat og offentlig sted

Kripos mener at endringen av ordlyden fra "... kameraovervåkning på eller fra offentlig sted" til "kameraovervåkning *rettet mot personer på offentlig sted eller privat sted som er synlig for allmennheten*" er en hensiktsmessig og pedagogisk presisering av ordlyden, og på en god måte får frem at det avgjørende vil være hvor personen som observeres befinner seg, ikke hvor kameraet er plassert. Kripos er videre enig med departementet i at sonderingen mellom overvåkning på privat og offentlig sted beholdes, for å sikre tilstrekkelig fleksibilitet for de ulike typetilfellene i regelverket.

3.4 Grensen mot andre typer sensorer

Departementet har i høringsnotatet vist til innspill fra Kripos og PST som nærmere redegjør for grensen mellom opptak av lyd jf. strpl. § 216 m og opptak av bilde jf. strpl. § 202 a. Både Kripos og PST har i sine innspill vist til at det legges til grunn at hjemmelen for romavlytting i strpl. § 216 m også hjemler bruk av droner for å gjennomføre avlytting, dog slik at det må avgrenses mot såkalt "ambulerende romavlytting"¹. Departementet uttaler i høringsnotatet at det slutter seg til synspunktene til Kripos og PST, og viser til at dersom det blir aktuelt å benytte sensorer for lydopptak (eller andre typer sensorer) på droner må dette gjøres innenfor straffeprosesslovens regler. For øvrig uttaler departementet at høringsnotatet ikke omhandler endring av reglene for opptak av lyd.

Kripos legger etter dette til grunn at strpl. § 216 m hjemler bruk av mobilt utstyr, herunder drone, for opptak av lyd, men at dette ikke må gjennomføres på en slik måte at det trår over grensen for ambulerende romavlytting.

3.5 Bør bestemmelsen også omfatte kameraovervåkning som kun er kortvarig og sporadisk?

Kripos viser til sin redegjørelse innledningsvis og vårt alternative lovforslag. Som uttrykt er det Kripos' klare oppfatning at innføring av ytterligere ett nivå for overvåkning ikke vil gi et hensiktsmessig og anvendelig regelverk.

Dersom departementet likevel foretrekker en løsning som omfatter også "kortvarig og sporadisk" overvåkning i strpl. § 202 a mener Kripos at primærkompetansen må legges til påtalemyndigheten, med hastekompetanse hos politiet, både på offentlig sted og på privat sted. Det vises til at det i disse sakene ofte vil være et betydelig hasteelement, og at behovet for kameraovervåkning kun vil være aktuelt i en begrenset periode. Det vil i praksis bli utfordrende å bruke bestemmelsen etter sitt formål dersom det først skal innhentes beslutning om bruk av tvangsmiddelet fra retten. Kripos viser til at både for kameraovervåkning på offentlig sted og på privat sted vil inngrepets forholdsmessighet og betydning for etterforskningen alltid måtte vurderes konkret i den enkelte sak.

Dersom departementet går videre med sitt forslag vil følgelig det beste foreslåtte alternativ være om vilkårene for sporadisk og kortvarig overvåkning er de samme for overvåkning på offentlig sted og på privat sted. Det vises til departementets omtale av denne løsning i høringsnotatets punkt 6.6 (side 44 siste avsnitt). Vilråene bør utformes som foreslått i forslaget til ny § 202 a første ledd. Dette vil være lovteknisk fordelaktig, og i så fall gi et noe enklere og mer brukervennlig regelverk. I tillegg vil det gi

¹ Nou 2009:15 side 205: "...avlytting som skjer ved at en mikrofon blir plassert på mistenkte, typisk på klærne eller gjenstander vedkommende har på seg eller med seg."

bestemmelsen større fleksibilitet som følge av at overvåkning ved bruk av mobile kamera vil kunne følge personer som raskt beveger seg fra offentlig til privat sted.

3.6 Øvrige kommentarer til lovforslaget

Kripos merker seg at departementet klargjør at det, ut over de endringer som følger av de ulike forslagene til justering av ordlyden i strpl. § 202 a, ikke foreslår endringer for bruk av skjult kameraovervåkning i forebyggende etterforskning jf. strpl. 222 d. Kripos støtter dette.

Når det gjelder bestemmelsen i någjeldende strpl. § 202 a åttende ledd om at politiet kan foreta innbrudd for å fjerne eller plassere overvåkningsutstyr med mindre retten bestemmer noe annet, er Kripos enig med departementet i at denne i utgangspunktet ikke anses å være praktisk i tilfeller som reguleres etter forslagets første ledd, der påtalemyndigheten har primærkompetansen. Som redegjort for over foreslår Kripos samtidig at påtalemyndigheten skal ha primærkompetanse til å beslutte overvåkning også etter en eventuell videreføring av forslagets tredje ledd. Man må i så fall sørge for at regelverket er tilpasset en slik situasjon slik at det også ligger til samme myndighet å ta stilling til eventuelt spørsmål om innbrudd.

Når det gjelder forslagets niende ledd om hastekompetanse vil Kripos understreke at det i saker der det vurderes bruk av skjult kameraovervåkning ofte vil være et hastelement, og at det derfor er viktig at regelverket er tilstrekkelig tilpasset disse situasjonene. Det vises herunder til Kripos' redegjørelse for behovet for at påtalemyndigheten har primærkompetansen, med hastekompetanse for politiet, for iverksettelse av tvangsmiddelet dersom ordlyden i forslagets første og tredje ledd beholdes. Siden det i forslaget skal være avgjørende hvor personen som overvåkes befinner seg, er det viktig at bestemmelsen er fleksibel nok til å kunne brukes der personen beveger seg fra offentlig sted til privat sted, uten at overvåkingen da må avbrytes i påvente av avgjørelse fra kompetent myndighet. Det vil være uheldig dersom det utvikler seg en praksis der det alltid begjæres rettens kjennelse for overvåkning på privat sted for å være på "den sikre siden". Dette vil uthule lovbestemmelsen, og vil heller ikke være ideelt sett fra et legalitetsperspektiv.

3.7 Personvernimplikasjoner av lovforslaget

Som departementet beskriver har dagens regler om skjult kameraovervåkning delvis de samme behandlingsregler som kommunikasjonskontroll m.m. (sletting), men er ikke omfattet av den særskilte taushetsplikten eller kontroll fra KK-utvalget. Fra Kripos' side er det vanskelig å veie inngrepet de ulike tvangsmidlene utgjør opp mot hverandre, og dermed på generell basis mene noe om hvilken kategori de foreslåtte hjemlene skal plasseres i. Det er på det rene at en utvidelse av den særskilte taushetsplikten etter straffeprosessloven § 216 i til å gjelde opptak fra skjult kameraovervåkning vil ha administrative og økonomiske konsekvenser, siden det vil bli nødvendig å teknisk skille visse opptak fra andre og etablere et eget nivå for tilgangsbegrensning. Kripos mener også at en slik utvidelse, gitt de endringer av strpl. 202 a som departementet foreslår, vil føre for langt, og innebære en betydelig begrensning i bruk av materiale innsamlet ved skjult kameraovervåkning sammenliknet med gjeldende rett. Kripos støtter derfor departementets vurdering av dette i punkt 6.8 i høringsnotatet, og mener at strpl. § 216 i ikke bør gis anvendelse på opplysninger innsamlet etter strpl. § 202 a.

Politiet har som kjent gjennomført en personvernkonsekvensutredning av polisier bruk av droner, avgrenset mot bruk i etterforskning. Også der ble det gjort en sontring mellom bruk på offentlig sted og på privat sted. Dette er utgangspunkter for å si noe om potensialet for inngrep i personvernet, og Kripos støtter den generelle tilnærming til

dette som er gjort i forslaget. Det kan imidlertid tenkes typetilfeller i alle kategorier som er enten mer eller mindre inngripende enn hva denne kategoriseringen skulle tilsi, avhengig av for eksempel zoomnivå og faktisk situasjon som filmes. Den generelle forholdsmessighetsvurderingen vil derfor være meget viktig ved skjult kameraovervåkning fra droner og andre mobile plattformer.

Med hilsen

Ketil Haukaas

assisterende sjef Kripos

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler:

Cecilie Marie Aspelund Bruset
politiadvokat

Kopi:

Det nasjonale
statsadvokatembetet for
bekjempelse av organisert
og annen alvorlig
kriminalitet

Postboks 2101 Vik

0125

OSLO

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vik
0125 OSLO

Deres referanse:
24/142631-2

Vår referanse:
24/164452 - 2

Sted, dato:
Tønsberg, 30.08.2024

Anmodning om høringsuttalelse - foreleggelse - skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv

Det vises til brev fra POD av 24/7-24, med anmodning om innspill til høring på forslag om endringer i straffeprosessloven § 202 a om skjult kameraovervåking mv. Ved Sør-Øst er lovforslaget gjennomgått av personell både fra påtale og politi som jobber med særskilte etterforskningsmetoder.

1.0. Innledning

Vi vil innledningsvis presisere at det er behov for revidering av bestemmelsen knyttet til bruk av kamera i etterforskning av straffesaker. Dette særlig på grunn av teknisk utvikling der bl.a bruk av kamera montert på drone reiser nye problemstillinger.

Vi er enige i forslaget om å fjerne ordet "fastmontert" i definisjonen av kameraovervåking, samt i at fokus må flyttes fra kameraets plassering og til stedet som faktisk overvåkes.

Vi er ikke enige i forslaget om å fjerne vilkåret om "fjernbetjent eller automatisk virkende" idet dette vil medføre at for mange kameraløsninger vil falle inn under bestemmelsen, særlig når dette sees i sammenheng med at terskelen for hva som anses som kameraovervåking senkes betraktelig. En slik løsning medfører etter vårt syn en rekke ikke tilsiktede følger, blant annet at tekniske løsninger for spaningsvirksomheten i stor grad lovreguleres.

Vi mener for øvrig at lovforslaget er unødvendig komplisert og innviklet, samt at den nedre grensen for når bruk av kamera krever beslutning fra påtalemyndighet eller domstol er satt for lavt. Det foreslås innført flere nye avgrensninger som etter vårt syn både gjør bestemmelsen komplisert og medfører at man i for stor grad vil lovregulere deler av spaningsvirksomheten, da forslaget i stor grad vil styre hvordan spaning rent faktisk kan gjennomføres.

2.0. Kommentarer til de ulike endringene:

2.1. Definisjonen av kameraovervåking

Slik vi oppfatter lovforslaget defineres "kameraovervåking" både som fortløpende monitorering uten opptak og overvåking med opptak/lagring. Vi legger til grunn at foto (stillbilder) faller utenfor.

Unntaket inntatt i lovforslagets 6. ledd if. innebærer at ren monitorering uten opptak på steder som nevnt i første ledd (person på offentlig sted og på privat sted som er synlig for allmennheten), ikke omfattes. Vi legger i det videre til grunn at denne typen monitorering faller utenfor bestemmelsen, og kan foretas uten beslutning fra påtalemyndigheten, mens en tilsvarende monitorering av person på privat sted vil kreve beslutning, jf forslagets pkt 6.6.

Slik montering uten opptak er svært praktisk og et viktig hjelpemiddel i forbindelse med spaning. F. eks der en spaner venter på at objektet skal komme ut fra bolig, men ikke kan stå utenfor boligen over tid uten å risikere å bli oppdaget. I stedet settes det opp et kamera for å avdekke om objektet forlater boligen, mens spaner står på avstand for å ikke være synlig. Det tas ikke opptak, bruken av kamera er ikke ment for bevissikring, kun som et hjelpemiddel til gjennomføring av spaning. Altså brukes det en teknisk løsning som en form for "kikkert", uten at det tas opptak.

Etter vår mening bør denne bruken av kamera – som en teknisk løsning som støtte for spaning o.l. – ikke omfattes av bestemmelsen. Dette gjelder særlig hvis terskelen for overvåking senkes i tråd med departementets forslag. En vil i motsatt fall havne i en situasjon der også all bruk av kamera uten opptak og lagring også krever beslutning fra påtalemyndighet eller domstol. Bruken av kameraet som en "kikkert" eller som et hjelpemiddel gir ikke mer opplysninger enn spaningen uansett gir, og ingenting lagres over tid. Så lenge dette skjer på steder som er synlig for offentligheten innebærer inngrepet ikke mer enn man må påregne som følge av at man blir sett av andre. Vi mener derfor at bestemmelsen bør avgrenses ved at begrepet kameraovervåking defineres som "personovervåking ved hjelp av overvåkingskamera eller annet lignende utstyr der bildemateriale tas opp og lagres".

Vi legger videre til grunn at det fortsatt kun er "personovervåking" som omfattes. Overvåking av en gjenstand er ikke inngripende for noen person og kan da fortsatt foretas utenfor denne bestemmelsen, eks. overvåking av av tyvgods, en bil eller et narkotika parti el. Dette er en naturlig avgrensing etter vår oppfatning og vi støtter at denne opprettholdes.

2.2. Vilkåret om at kameraet må være fastmontert – forslaget pkt 6.2

Vi støtter forslaget om å fjerne vilkåret om at kameraet må være fastmontert, slik at man får en klar lovhjemmel og adgang til å benytte kameraer montert på droner ved skjult kameraovervåking.

Vi er imidlertid ikke enige i at bruk av mobile kameraer, og da særlig dronemonterte kameraer, nødvendigvis vil være mer inngripende enn bruk av fastmonterte kameraer.

Etter vårt syn vil det variere fra sak til sak hvorvidt bruk av mobilt kamera innebærer et mer eller mindre inngripende tiltak enn et fastmontert. Hvor inngripende kamerabruken er, må vurderes basert på den konkrete bruken av kamera i forhold til tid, sted og varighet av overvåkingen, og ikke hva slags type kamera som benyttes. Det er derfor viktig at man har samme inngangsvilkår, uavhengig av om kameraet er fastmontert eller mobilt. Hvor inngripende overvåkingen blir i det enkelte tilfellet og hvilken betydning

dette skal få for adgangen til og varighet av overvåkingen, bør heller inngå i forholdsmessighetsvurderingen.

Samtidig må det være ulik terskel avhengig av hva man overvåker, slik at man viderefører skillet på overvåking av offentlig eller privat sted.

Dagens kriminalitetskrav anses for øvrig å ligge på et riktig nivå.

2.3. Vilkåret om at kameraet er fjernbetjent eller automatisk virkende – forslaget pkt 6.3

Vi er enige i departementets utgangspunkt om at graden av inngripen i privatliv og personvern først og fremst beror på varighet og omfang av overvåkingen og stedet den overvåkede befinner seg på, ikke hvilket kamerautstyr overvåkingen skjer med.

Å fjerne både begrepet "fastmontert" og vilkåret om at utstyret må være "fjernbetjent eller automatisk virkende" medfører imidlertid at langt flere kameraløsninger enn bare dronekamera vil bli omfattet av lovbestemmelsen. Bestemmelsen vil ved en slik endring omfatte alle kamera på bevegelige enheter, for eksempel eksempel biler, båter og helikopter, i tillegg til "håndholdte" kameraer.

Håndholdte kameraer reiser en rekke særlige spørsmål idet disse i stor grad benyttes i spaningsvirksomhet. Fotografering/videoopptak er en integrert del av spaningen, og bruk av kamera er et viktig verktøy i denne virksomheten. Selv om intensjonen ikke er å lovregulere foto/video under spaning, vil man ved å ta bort vilkåret om fjernbetjent / automatisk virkende, i praksis lovregulere foto/video under spaning. En slik endring vil være en betydelig utvidelse av anvendelsesområdet for bestemmelsen i strpl § 202a, sammenlignet med dagens situasjon. Det er etter vårt syn ikke foretatt en tilstrekkelig grundig drøftelse av hvilke følger dette vil få for spaningsvirksomheten, eller om dette i det hele tatt er en ønsket utvikling. Vi mener derfor at dette spørsmålet må drøftes nærmere.

2.4. Stedsavgrensning - til punkt 6.4 i forslaget

Vi er enige endringsforslaget på dette punktet, og i at fokus må flyttes fra kameraets plassering og til stedet som faktisk overvåkes. Vilkåret bør ikke knyttes til hvor et kamera er plassert, men til hva men kan observere gjennom kameraet.

2.5. Regulere også kameraovervåking som ikke er "vedvarende og regelmessig gjentatt" - forslagets punkt 6.6

Departementet foreslår en endring av straffeprosessloven § 202 a som innebærer at bestemmelsen utvides til også å omfatte skjult kameraovervåking som ikke er vedvarende eller regelmessig gjentatt. Vi er uenig i denne delen av forslaget. Å senke terskelen for hva som anses som overvåking passer derfor etter vår mening dårlig med hva som språklig og reelt sett er overvåking.

Slik lovforslaget er utformet legges det fortsatt opp til at enkeltstående og kortvarige opptak med kamera av bestemte begivenheter eller hendelsesforløp vil falle utenfor lovbestemmelsen. Det vil m.a.o være en svært snever adgang til å foreta opptak i disse situasjonene, uten innhenting av beslutning fra påtalemyndighet eller domstol. Deretter skilles det mellom kameraovervåking som ikke er vedvarende eller regelmessig gjentatt, og kameraovervåking som er vedvarende eller regelmessig gjentatt. Man får altså tre ulike typesituasjoner av "overvåking", i motsetning to nivåer slik man har i dag. Etter vårt syn er dette unødvendig, komplisert og en ordning som gir uklare grensedragninger.

Etter vårt syn bør det være én terskel for hva som regnes som skjult kameraovervåking, og man bør viderefører begrepet "vedvarende og regelmessig gjentatt" også i den nye

lovbestemmelsen. Dersom lovgivers intensjon er å utvide området for lovbestemmelsen bør man i stedet drøfte og presisere disse begrepene nærmere, eventuelt senke terskelen for hva som er vedvarende og regelmessig gjentatt, og sette denne lavere enn dagens praksis. Vedvarende kan f.eks defineres som mer enn et døgn. Dette vil gi etterforskningsledelsen tid til å vurdere og eventuelt innhente beslutning fra domstol / hastebeslutning fra PM. Det er noe vanskeligere å definere når en kameraovervåking er regelmessig gjentatt, da dette vil avhenge både av tidsperiode, frekvens og antall tilfeller overvåking benyttes mot et eller flere objekter. Dette kan løses ved at det gis enda klare føringer for forståelsen av begrepet i lovforarbeidene. Etter vårt syn vil dette være en mer oversiktlig løsning, enn en lovbestemmelse som opererer med tre ulike nivåer/ typesituasjoner.

Dersom forslaget opprettholdes slik at også kameraovervåking som ikke er vedvarende eller regelmessig gjentatt, faller inn under loven bør man vurdere å gi polititjenestepersoner hastekompetanse til å kunne iverksette kameraovervåking, samt vurdere å fjerne strafferammekravet helt. En hastekompetanse vil være nødvendig for å gi mulighet til å sikre beviser gjennom videoovervåking i situasjoner som oppstår der og da - når en politimann er i posisjon og observerer, og har mulighet til å iverksette kameraovervåking. Dersom dette ikke er en mulighet vil en risikere miste verdifulle beviser i en lang rekke situasjoner der en i dag vil ha adgang til å benytte kamera.

Det er også bedt om høringsinstansens syn også på hvorvidt bestemmelsen bør avgrenses mot overvåking på privat sted som ikke er vedvarende eller regelmessig gjentatt, dersom overvåking skjer uten at det gjøres opptak, altså en ren monitorering. Etter vårt syn bør som sagt terskelen for hva som faller innenfor loven være på " vedvarende eller regelmessig gjentatt". I så fall skal denne type monitorering falle utenfor loven. Dersom en velger å opprettholde lovforslaget, slik at også ikke-vedvarende eller regelmessig gjentatt videoovervåking skal falle inn under loven, mener vi at bestemmelsen må avgrenses mot all form for monitorering ved bruk av optiske midler det ikke gjøres opptak med. I motsatt fall vil man få en lov som regulerer en spaners bruk av kikkert, hvilket ikke kan være tilsiktet og heller ikke er særlig praktisk. En slik løsning vil i så fall måtte kreve en langt mer omfattende utredning, da en da nærmer seg en lovregulering av politiets spaningsvirksomhet.

Når det gjelder lovforslagets tredje ledd, er det foreslått satt en strafferamme på 2 års fengsel. Dette innebærer etter vårt syn at bestemmelsen blir for snever. Man får med denne ordlyden f.eks ikke adgang til å benytte skjult kameraovervåking på privat sted ved brudd på straffeloven § 306 om avtale om møte for å begå seksuelle overgrep og § 316 for kjøp av seksuelle tjenester. Begge disse bestemmelsene er overtredelser der slik overvåking vil kunne være viktig i en fase av etterforskningen. Hvorvidt det samme gjelder også andre overtredelser der det vil være aktuelle å benytte denne type overvåking er ikke undersøkt av oss, men bør undersøkes nærmere.

2.6. Behandling av personopplysninger innsamlet ved mobile kameraløsninger og sletting av overskuddsinformasjon - forslaget punkt 6.8

Vi er enige i at det vil være uheldig å gi straffeprosessloven § 216 i tilsvarende anvendelse for opplysninger innsamlet etter § 202 a, og i departementets begrunnelse på dette punktet.

Sletterreglene i § 216 g og politiloven § 50 regulerer håndteringen av opplysninger innsamlet ved kameraovervåking. Vi vil derfor påpeke at en utvidelse av anvendelsesområdet for bestemmelsen i § 202 a, slik at også ikke vedvarende eller regelmessig gjentatt overvåking skal lovreguleres, vil medføre et ganske omfattende merarbeid hva gjelder sortering, sperring og sletting av innhentet informasjon.

2.7. "ikke gis tillatelse til å overvåke noens private hjem"

Det foreslås fra vår side at det klargjøres i lovteksten at dette gjelder inne i noens private hjem, og ikke mot noens private hjem.,

Loven gir adgang til å foreta kameraovervåking på private steder som er synlige for allmenheten. Dette omfatter områder som for eksempel et inngangsparti (dog slik at man ikke kan omgå forbudet ved å film inn igjennom inngangsdøra eller vinduet). Dette er en meget praktisk form for overvåking som benyttes i mange situasjoner, for eksempel utenfor den mistenktes bopel, av områder som er fullt synlige for allmenheten, slik som oppkjørsel, inngangsparti, fra inngang til garasje ol.

Uttrykket " ikke gis tillatelse til å overvåke noens private hjem" kan (mis)forstås dithen at heller ikke utsiden av private hjem kan overvåkes, f.eks at et inngangspartiet som er fullt synlig for alle ikke kan overvåkes da dette er noens private hjem. Det må være klart at fullt ut synlige områder utenfor huset eller blokken må kunne overvåkes, men ikke "inn" i noens private hjem. I praksis gjennomføres dette ved at kameraet vinkles slik at det ikke filmer inn vinduer eller dører, eller det settes på "svarte felter" over vinduer slik at kameraet ikke filmer inn.

2.8. Beslutningskompetanse

Dersom forslaget opprettholdes i sin nåværende form bør beslutningskompetansen for det laveste nivået av overvåking – typetilfellene 1 og 3 – kortvarig og sporadisk – legges så lavt som mulig. Dette bør legges til påtalemyndigheten i politiet, evt PM.

Typetilfellene 2 og 4 – vedvarende og regelmessig gjentatt – kan og bør ligge til domstolen slik som i dag, men med hastekompetanse til politiet.

Med hilsen

Ole Bredrup Sæverud

Politimester

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/142631 - 2

Vår referanse:
24/164854 - 2

Sted, dato:
Stavern, 28.08.2024

Høringssvar - skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv

Viser til brev fra Politidirektoratet av 24.07.24 vedrørende foreleggelse av forslag til endring i strpl. § 202a om skjult kameraovervåkning mv.

Utrykningspolitiet oppfatter høringsnotatet slik at politiets kontrollaktivitet med bruk av kamera i bil og på laser ikke omfattes av det nye forslaget. Dette begrunnes i formålsbetraktninger da formålet med bruken av kameraene ikke er å drive personovervåking, dvs. målrettet overvåking av en (bestemt) person. Dette innebærer, slik vi ser det, at bruken av kamera i tjenestebil og på laser inntil videre ligger innenfor den alminnelige handlefrihet oppad begrenset mot de skranker som følger av legalitetsprinsippet og EMK art. 8.

Grunnlaget for innsamlingen og nærmere regler om håndtering av bevis for den enkelte straffesak følger av straffeprosessloven. Politiregisterlovens særlige regler om lagring og sletting ligger også til grunn for den nærmere reguleringen av dette inntatt i Instruks for politiets trafikkteneste (GP 4027).

Det antas også herfra at tilsvarende gjelder for bruk av dashbordkamera under samme formål.

Det kan for ordens skyld nevnes at Riksadvokatens midlertidige retningslinjer av 10. februar 2023 er særskilt avgrenset mot håndholdt kamera og kamera montert på bemannet enhet i bevegelse (bil).

Bakgrunn

Politiet har i en årrekke utstyrt et utvalg av sine tjenestebiler med fastmonterte kameraer, og videomaterialet tilbys presentert for den enkelte ved enhver kontroll. Bruken av kamera forutsettes derfor godt kjent, både i rettsapparatet og hos allmennheten for øvrig. Kameraene monitorerer trafikken fra innsiden av tjenestebilens frontrute og fremover. Videofunksjonen slås normalt på fra begynnelsen av tjenestesettet og slås av ved tjenestens slutt. Rutinen er innarbeidet slik da man ser at

UTRYKNINGSPOLITIET

Post: Postboks 100, 3291 Stavern / Besøk: Fredriksvern verft, Helgeroveien, 3290 Stavern / (+47) 33205200
post.up@politiet.no / www.politiet.no / Organisasjonsnummer: 974760894

mange hendelser på vegnettet skjer så raskt at det ofte er for sent å sette videofunksjonen i gang i det hendelsen oppdages og en dermed risikerer å miste årsakssammenhengen. Årsaken er viktig både med tanke på å forebygge fremtidige hendelser og med tanke på bevissikring av et lovbrudd.

Lagring skjer i henhold til Instruks for politiets trafikkteneste, GP 4027, Instruks for bruk av video i trafikkteneste (s. 27 flg.).

UPs nye lasere effektuert i 2024 har en opptaksfunksjon som sikrer video fra tidspunktet det gjennomføres en hastighetsmåling til målingen er avsluttet. Videoen lagres i henhold til Instruks for politiets trafikkteneste, se Instruks for bruk av LaserCam 4 laserfartsmåler (s. 10 flg.).

Bevisinstrument

Formålet med bruk av video i bil og på laser er å overvåke trafikken i den hensikt å sikre bevis for mulige brudd på vegtrafikklovgivningen. Håndtering av den innsamlede dataen følger av de straffeprosessuelle reglene om bevis.

Stedbasert overvåkning

Overvåkningen tar utgangspunkt i steder der det antas at det er en høyere forekomst av trafikkovertrедelser eller steder politiet mener må ha en større grad av oppmerksomhet som en del av den forebyggende virksomheten.

Identifikasjon

Kameraet skal fortrinnsvis fange opp hendelser, men vil også kunne fange opp personer og kjennemerker, avhengig av lys og værforhold. Det er som utgangspunkt først ved stans av kjøretøy at førers, eller andres, identitet blir kontrollert.

Er kjennemerket lesbart, vil dette også kunne bidra til identifikasjon av fører. Men dette vil kreve et minimum av etterforskning, og identifikasjonsundersøkelsen vil skje underveis eller i etterkant av hendelsen og ikke som en nødvendig forutsetning for å starte iakttakelsen.

Ikke personovervåkning

Det forutsettes i gjeldende 202a at det må dreie seg om "personovervåkning" for at bestemmelsen skal komme til anvendelse. Det vises videre til Ot.prp. nr. 56 (1989-90) s. 57-58. Her trekkes det blant annet en grense til "industrielle prosesser".

Kamerafunksjonen i politiets biler og laser har som formål å overvåke trafikken, herunder kjøreadferden. Personers identitet som oftest ikke er kjent i det overvåkingen starter.

Det vises også til utredningens s. 50 annet avsnitt der det påpekes at reguleringen ikke omfatter "enhver bruk av kamera", men at det foreligger en viss terskel i ordet "overvåkning" der det må *"være snakk om en målrettet iakttakelse av et visst minimumsomfang for at kamerabruken skal sies å utgjøre "overvåkning".*

Iakttakelsen med bruk av kamera i bil og på laser er ikke rettet mot personer, men mot kjøretøyet og kjøreadferd. Det er slik vi ser det altså ikke tale om en målrettet personovervåkning av en identifisert person og ny strpl. § 202 a vil derfor ikke komme til anvendelse.

For øvrig bemerkes det at det i endringsforslaget er inntatt en ordlyd der "kameraovervåkning" defineres. Legger man den alminnelig forståelse av ordlyden til grunn, vil nok også ordet "kameraovervåkning" omfatte den aktiviteten som politiets

kameraer i kjøretøy og på laser bedriver. Foreslår derfor at det tilføres "i denne bestemmelsen forstås.." eller liknende.

Med hilsen

Roar Skjelbred Larsen
Visepolitimester

Cristina Bonde
Saksbehandler

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Saksbehandler:
Cristina Bonde
Politiadvokat 2

Kopi:
Knut Smedsrud

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/142631

Vår referanse:
24/142498 - 3

Sted, dato:
Ski, 28.08.2024

Høring - forslag til endringer i straffeprosessloven - skjult kameraovervåkning ved bruk av mobilt kamera mv.

Det vises til Politidirektoratets brev av 24.07.2024.

Justis- og Beredskapsdepartementets høringsbrev av 25.06.2024 med høringsnotat, er mottatt og gjennomgått.

Øst politidistrikt ser at det vil være hensiktsmessig med enkelte endringer i regelverket knyttet til skjult kameraovervåkning som ledd i politiets etterforskning, og vil nedenfor gi sine merknader til de aktuelle forslagene til endringer i straffeprosessloven §202a.

Vilkåret om at kameraet må være fastmontert.

Øst politidistrikt viser til begrunnelsen i departementets høringsnotat, og støtter den foreslåtte endring, hvor vilkåret om at kameraet må være "fastmontert" tas ut av bestemmelsen.

Vilkåret om at kameraet må være fjernbetjent eller automatisk virkende.

Forslaget til endring innebærer at alle mobile kameraer omfattes, og derved unngås avgrensningsspørsmål knyttet til ulike former for kamerautstyr.

Som det fremgår av høringsnotatet, vil imidlertid den foreslåtte endring, kunne ha implikasjoner knyttet til bruk av kamera ved politiets spaningsvirksomhet. Se nærmere nedenfor.

Vilkåret om at kameraovervåkning skal være vedvarende eller regelmessig gjentatt.

Også forslaget til endring som innebærer at straffeprosessloven § 202a, skal regulere kameraovervåkning som ikke er vedvarende eller regelmessig gjentatt, vil medføre konsekvenser for spaning.

Det er lagt til grunn at reguleringen vil avgrenses nedad ved at den gjelder "overvåkning", slik at helt enkeltstående og kortvarige kameraopptak av en bestemt begivenhet eller et hendelsesforløp fremdeles vil falle utenfor bestemmelsen. Det vil imidlertid kunne oppstå behov for nærmere avklaringer, eksempelvis ved kortvarig bruk av drone.

Ved politiets spaning benyttes mobile kamera til å dokumentere observasjoner, både for identifisering av personer og kjøretøy, og av handlinger eller andre elementer av betydning for etterforskningen.

For at denne nødvendige adgangen skal kunne videreføres, er det etter politidistriktets oppfatning behov for at man ved vurdering av endringene ser disse opp mot en lovfesting av spaning.

Det vises til det i høringen gjengitte forslag fra straffeprosesslovutvalget til lovregulering av spaning, hvor det fremgår at det kan anvendes optisk utstyr. Det er også fra dette utvalget påpekt avgrensningsbehov opp mot kameraovervåkning.

Øst politidistrikt finner på denne bakgrunn ikke å kunne støtte endringsforslaget isolert sett på disse punkt, i det en anser at bestemmelsen må hensynta ovennevnte behov og harmoniseres med en nærmere regulering av virkemidler ved spaning. Det vises til Riksadvokatens forslag om lovfesting, omtalt i høringsnotatet.

I denne sammenheng vil også krav til strafferamme og beslutningskompetanse være elementer. Det vises til gjeldende terskel for iverksettelse av spaning, som er straffeprosessloven § 224, og det alminnelige forholdsmessighetskrav, sammenholdt med straffeprosesslovutvalgets forslag til lovregulering av spaning gjengitt avslutningsvis i høringsnotatet punkt 2.

Hva gjelder stedsavgrensning.

Øst politidistrikt er enig i at tilføyelsen "*privat sted som er synlig for allmennheten*" vil være nødvendig og dekkende ved den foreslåtte endring av ordlyden i § 202a.

Hva gjelder kriminalitetskrav.

De gjeldende kriminalitetskrav i straffeprosessloven § 202a knyttet til "offentlig sted" og "privat sted" er innarbeidet, og vurderes å være dekkende for behovet.

Hva gjelder personvernkonsekvenser av forslaget.

Øst politidistrikt mener at departementets beskrevne forståelse er dekkende.

Med hilsen

Morten Reppen

Politiinspektør/assisterende enhetsleder FP

Øst politidistrikt

FP/FP-Fagstab

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/142631-2

Vår referanse:
24/142730 - 4

Sted, dato:
Bergen, 28.08.2024

Høringssvar - skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv Svar fra Vest politidistrikt

Innledning

Vest politidistrikt viser til Justis- og beredskapsdepartementets høringsbrev av 25. juni 2024. Intern høringsfrist fra POD er 28.08.24. Vest politidistrikt støtter i all hovedsak forslaget, men har noen merknader til utformingen.

Vest politidistrikt mener det er et klart behov for å lovregulere politiets adgang til å benytte mobile kameraer i etterforskning. Dagens hjemmelsgrunnlag, som forankres dels i hjemmelsgrunnlaget for ulike tvangsmidler sammenholdt med de alminnelige krav til forsvarlig og skånsom metodebruk, og dels i den alminnelige handlefrihet, gir usikre rammer for politiets oppgaveløsning. Denne usikkerheten kan føre til at politiet ikke bruker mobilt kamera i saker hvor metoden bør tas i bruk, men også at politiet bruker metoden i tilfeller eller omfang som går utover det hjemmelsgrunnlaget i dag tillater.

En klar lovhjemmel for bruk av mobilt kamera er ikke bare av betydning for politiets oppgaveløsning i Norge, men har også betydning opp mot internasjonalt samarbeid. Norske myndigheter kan ikke fremme en rettsanmodning til andre lands myndigheter om å gjennomføre en metodebruk som det ikke er hjemmel for å benytte etter norsk rett.¹ Med grensekryssende kriminalitet er det ikke upraktisk at norske myndigheter kan ha interesse av å få bistand fra andre lands myndigheter til å gjøre bruk av mobilt kamera i etterforskning, for eksempel for å dokumentere møter eller leveranser, eller motta slike rettsanmodninger. Dette har Vest politidistrikt selv erfaring med i en konkret straffesak.

Vilkåret om at kameraet må være "fastmontert"

I høringsnotatet ber departementet om høringsinstansenes syn på om vilkåret om at kameraet må være "fastmontert", bør fjernes fra § 202 a fjerde ledd, slik at bestemmelsen også omfatter mobile kameraer. En slik endring vil innebære en utvidelse

¹ Jf. blant annet HR-2022-1314-A avsnitt 29.

av straffeprosesslovens regler om bruk av kameraovervåking til etterforskning, avverging og forebygging av straffbare forhold, til å omfatte også mobile kameraer.

Vest politidistrikt støtter forslaget om å fjerne vilkåret om at kameraet må være fastmontert fra bestemmelsen. Hvorvidt et kamera er fastmontert eller ikke beror vil i praksis bero på hva som er hensiktsmessig i saken. Det avgjørende bør være tiltakets art og intensiteten, ikke hvordan overvåkingen gjennomføres teknisk av politiet. For den som blir overvåket vil nok inngrepet oppleves som like stort uavhengig av overvåkingen skjer ved bruk av et mobilt kamera som ligger løst eller et fastmontert kamera.

Vi er enig med departementet i at det ikke kan tillegges avgjørende vekt at en fjerning av vilkåret vil innebære at definisjonen av "kameraovervåking" i § 202 a vil avvike fra definisjonen av samme begrep i politiloven § 6 a og personopplysningsloven § 31. Som påpekt av departementet er det flere forskjeller mellom regelsettene allerede i dag.

Vilkåret om at kameraet er "fjernbetjent eller automatisk virkende"

I høringsnotatet ber departementet om høringsinstansenes syn på om vilkåret om at kameraet må være "fjernbetjent eller automatisk virkende" bør fjernes, slik at alle mobile kameraer omfattes av bestemmelsen. Straffeprosessloven § 202 a vil i så fall, i tillegg til mobile kameraer som er montert på droner, også omfatte håndholdt utstyr og utstyr som er påmontert bemannede enheter i bevegelse, for eksempel kameraer på helikoptre og biler. Bruk av for eksempel håndholdte kameraer kan reise særlige spørsmål om forholdet til ulovfestet spaning. Dersom vilkåret om "fjernbetjent eller automatisk virkende" fjernes, vil § 202 a i utgangspunktet gi hjemmel for, og samtidig oppstille rammene for, skjult kameraovervåking ved bruk av håndholdte kameraer. Departementet ber derfor også om høringsinstansenes syn på hvorvidt en slik regulering vil være hensiktsmessig, eventuelt om vilkårene for å iverksette skjult kameraovervåking bør justeres som følge av dette utover hva som følger av forslagene i dette notatet.

Vest politidistrikt mener at vilkåret om at kameraet må være "fjernbetjent eller automatisk virkende" bør fjernes, slik at alle mobile kameraer omfattes av bestemmelsen. Som nevnt ovenfor, må det avgjørende være tiltakets art og intensitet, ikke hvordan overvåkingen gjennomføres teknisk av politiet. Vi har vanskelig for å se at det for eksempel skulle oppleves som mindre inngripende å bli kontinuerlig filmet av en tjenesteperson som fysisk holder kamera, enn av et kamera som styres av en dronepilot.

Vi ser imidlertid at en slik endring kan reise spørsmål om forholdet til ulovfestet spaning. Et av spørsmålene blir hvor mange bilder et spaningslag kan ta av spaningsobjektet før det regnes som "kameraovervåking" i lovens forstand. En mulig presisering kan være at bestemmelsen bare skal regulerer video og ikke stillbilder, selv om dette kan utfordre målsettingen om teknologinøytralitet. Videre vil påtalemyndigheten (eventuelt også spaner/spaningsleder hvis det vedtas regler om hastekompetanse) kunne beslutte kortvarig og sporadisk overvåking rettet mot personer på offentlig sted eller privat sted som er synlig for allmennheten. Er det tale om objekter som skal følges over tid bør det være mulig å innhente beslutning fra retten for slik tillatelse på forhånd.

Vest politidistrikt mener spørsmålene om forholdet mellom skjult kameraovervåking og spaning viser en grunnleggende utfordring ved vår straffeprosesslovgivning, nemlig at spaning er en ulovfestet metode. Fremfor å tilpasse eller avgrense reguleringen i § 202 a slik at bestemmelsene ikke er til hinder for at politiet kan benytte optiske virkemidler under spaning i etterforskning, bør det heller vurderes en lovfesting av spaning i etterforskning som også gir hjemmel for bruk av optiske virkemidler. Vi viser i den forbindelse til forslaget i NOU 2016: 24 om en slik regulering (§ 21-1 Spaning). Etter vårt syn må en slik lovfesting kunne foreslås og vedtas uten at det må foretas et bredere lovarbeid med vurdering av andre former for skjulte, ulovfestede metoder.

Stedsavgrensningen

Departementet foreslår at man beholder skillet mellom overvåking på offentlig og privat sted. Vest politidistrikt støtter å beholde dette skillet. Som departementet påpeker vil borgernes berettigede forventning til privatliv avhenge av hvor de befinner seg.

I høringsnotatet ber departementet om høringsinstansenes innspill på om det sammen med en endring i § 202 a, som går ut på at vilkåret "på eller fra offentlig sted" erstattes med "rettet mot personer på offentlig sted", bør foreslås en tilføyelse som på samme vilkår tillater overvåking av steder som etter dagens bestemmelse vil kunne overvåkes fra offentlig sted. Hensikten med en slik regulering vil være at privat sted som er synlig fra offentlig sted, og som politiet kan dekke med "manuell" spaning, omfattes av § 202 a første ledd, mens overvåking rettet mot personer på privat sted som kun er synlig fra luften ved hjelp av droner eller lignende, vil fordre at de strengere vilkårene i forslaget tredje eller fjerde ledd er oppfylt.

Vest politidistrikt støtter forslaget. En slik endring vil i større grad synliggjøre i loven det som er skjer i praksis, nemlig at skjult kameraovervåking fra offentlig sted ofte rettes mot inngangsparti, gårdsrom, hage mv. som er synlig fra offentlig sted.

Kriminalitetskrav, beslutningskompetanse og andre vilkår

I lovforslaget sondres det mellom fire typetilfeller: (1) kortvarig og sporadisk overvåking rettet mot personer på offentlig sted eller privat sted som er synlig for allmennheten, (2) vedvarende eller regelmessig gjentatt overvåking rettet mot personer på offentlig sted eller privat sted som er synlig for allmennheten, (3) kortvarig og sporadisk overvåking rettet mot personer på privat sted og (4) vedvarende eller regelmessig gjentatt overvåking rettet mot personer på privat sted. Det første og andre typetilfellet krever at det foreligger skjellig grunn til mistanke om en eller flere straffbare handlinger som etter loven kan medføre høyere straff enn fengsel i 6 måneder. Det tredje typetilfellet krever at det foreligger skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i 2 år eller mer. Det fjerde typetilfellet krever at noen med skjellig grunn mistenkes for en handling eller forsøk på en handling som etter loven kan medføre straff av fengsel i 10 år eller mer, eller nærmere bestemte lovbrudd. Departementet ber om høringsinstansenes syn på hvorvidt kriminalitetskravet og øvrige vilkår som foreslås i det følgende, på en hensiktsmessig måte er tilpasset det økte inngrepspotensialet ved mobile kameraer.

Vest politidistrikt støtter i utgangspunktet forslaget om ulike kriminalitetskrav, men mener det bør vurderes om det første typetilfellet – kortvarig og sporadisk overvåking rettet mot personer på offentlig sted eller privat sted som er synlig for allmennheten – bør ha et lavere krav til *mistanke*. Etter vårt syn vil det være naturlig om et så vidt lite inngripende tiltak har samme terskel som grunnvilkåret for å beslutte etterforskning og spaning, nemlig at det må være rimelig grunn til å undersøke om det foreligger straffbart forhold som forfølges av det offentlige (jf. straffeprosessloven § 224).

Det fremgår av høringsnotatet at også beslutningsmyndighet varierer etter inngrepspotensialet. Det første typetilfellet skal kunne besluttes av påtalemyndigheten, mens de øvrige skal besluttes av retten.

Vest politidistrikt mener at det er noen uklarheter ved kompetansereglene i forslaget. Etter lovforslaget vil påtalemyndigheten alltid ha primærkompetanse til å beslutte kortvarig og sporadisk overvåking rettet mot personer på offentlig sted eller privat sted som er synlig for allmennheten. Dette reiser spørsmål om påtalemyndigheten også kan beslutte slik overvåking samtidig som påtalemyndigheten begjærer rettens beslutning for vedvarende eller regelmessig gjentatt skjult kameraovervåking og gjennomføre overvåking til begjæringen er behandlet. Dersom dette ikke er tilfellet vil man havne i den litt paradoksale situasjon at politiet da må la være å iverksette slik overvåking til

retten har behandlet begjæringen fordi politiet ønsker at overvåkingen skal vedvare, eller så må politimesteren treffe beslutning i medhold av hastekompetansen. Etter Vest politidistrikts syn bør terskelen for å iverksette overvåking være den samme uavhengig av om den er ment å være kortvarig eller vedvarende. Det vil derfor være en bedre løsning om påtalemyndigheten gis kompetanse til å treffe beslutning i det første og tredje typetilfellet, og at beslutningen må forelegges retten for videre godkjenning dersom overvåkingen er vedvarende eller regelmessig gjentatt (det andre og fjerde typetilfellet). En mulig rettssikkerhetsgaranti kan også være å fastsette at innbruddshjemmelen bare kan benyttes dersom retten har behandlet spørsmålet, eller at påtalemyndighetens ordre om tillatelse til innbrudd må sendes inn til etterfølgende godkjenning hos retten.

Departementet ber om høringsinstansenes syn på om overvåking som nevnt i første typetilfelle bør kunne gjennomføres av politiet uten beslutning fra påtalemyndigheten, enten i alle tilfeller eller ved fare ved opphold.

Vest politidistrikt mener at overvåking som nevnt i det første typetilfellet bør kunne gjennomføres av polititjenestepersoner når det er fare ved opphold. Vi antar at det kan oppstå situasjoner hvor det raskt kan bli behov for overvåking, særlig utenfor ordinær kontortid. Et tenkt eksempel kan være at et spaningslag observerer noe uventet som det haster å få dokumentert, uten at det er tid til å kontakte påtaleansvarlig for vurdering. Et tenkt eksempel kan være at et spaningslag følger en mistenkt person til et ukjent lagerbygg hvor det plutselig dukker opp med en bil med tunge esker som blir losset av.

Slik Vest politidistrikt leser lovforslaget vil det fortsatt være politimesteren som har hastekompetanse for andre, tredje og fjerde typetilfelle. Vi stiller spørsmål ved om dette er nødvendig og hensiktsmessig. Videre leser vi lovforslaget slik at politimesteren må fremme begjæring i tilfeller hvor vedkommende har brukt sin hastekompetanse, men at enhver påtalejurist kan fremme begjæring om beslutning eller kjennelse fra retten. I lovforarbeidene bør det komme tydelig frem hvem som kan beslutte og begjære hva. Etter Vest politidistrikts syn er det grunn til å vurdere om det fortsatt er behov for å fastsette i lovs form at politimesteren må beslutte eller begjære bruk av skjulte tvangsmidler, eller om tiden er moden for å overlate den nærmere reguleringen av slike kompetansespørsmål til særlig utpekte i påtalemyndigheten. Kompetansereglene i loven har i stor grad forblitt uendret selv om de opprinnelig ble fastsatt i en tid hvor det var langt flere og mindre politidistrikt enn det er i dag.

For øvrig nevner Vest politidistrikt at høringsnotatet omtaler ikke i hvilke tilfeller det skal oppnevnes offentlig advokat. I dag oppnevnes det offentlig advokat når begjæringen gjelder skjult kameraovervåking på privat sted, men ikke på offentlig sted, se § 100 a første ledd. I lovforslaget skal rettens avgjørelse i andre og tredje typetilfelle treffes i form av *beslutning*. Vest politidistrikt antar derfor at offentlig advokat bare skal oppnevnes i fjerde typetilfelle, hvor rettens tillatelse skjer ved kjennelse.

Forslag om at § 202 a skal regulere kameraovervåking som ikke er vedvarende eller regelmessig gjentatt

I høringsnotatet foreslår departementet at mer kortvarig og sporadisk overvåking rettet mot personer på offentlig sted eller privat sted som er synlig for allmennheten, som er regulert i lovforslaget første ledd første punktum, kun skal gjelde kameraovervåking med opptak av bildemateriale. Ren monitorering av offentlig sted som ikke er vedvarende eller regelmessig gjentatt, forutsettes hjemlet på annet grunnlag. Departementet ber om høringsinstansenes syn på om det samme bør gjelde der overvåkingen er rettet mot personer på privat sted etter tredje ledd.

Vest politidistrikt støtter forslaget, men viser til våre merknader ovenfor om kompetansereglene.

Innbruddshjemmel

Departementet foreslår i høringsnotatet ingen endringer i straffeprosessloven § 202 a åttende ledd. Bestemmelsen fastsetter at politiet kan foreta innbrudd for å plassere eller fjerne utstyr som er nødvendig for å gjennomføre kameraovervåkingen, "[n]år retten ikke bestemmer noe annet". Siden beslutningskompetansen for kortvarig og enkeltstående overvåking rettet mot personer på offentlig sted eller privat sted som er synlig for allmennheten, foreslås å ligge hos påtalemyndigheten, kan det fremstå som tvilsomt om § 202 a åttende ledd vil komme til anvendelse for slik kameraovervåking. Departementet antar imidlertid at innbrudd som nevnt i åttende ledd ikke vil være praktisk i disse tilfellene, men ber om høringsinstansenes syn på dette.

Vest politidistrikt mener ordlyden i § 202 a åttende ledd bør endres til "[n]år retten *eller påtalemyndigheten* ikke bestemmer noe annet". En slik endring vil være en tydeliggjøring av gjeldende rett. For det første må påtalemyndigheten kunne gi politiet ordre om at det ikke skal begås innbrudd selv om retten ikke har uttalt seg uttrykkelig om spørsmålet i avgjørelsen, for eksempel dersom påtalemyndigheten mener at innbrudd vil være et uforholdsmessig inngrep, jf. straffeprosessloven § 225 og påtaleinstruksen § 7-5 annet ledd. For det andre kan det ikke være tvilsomt at politiet kan foreta innbrudd når ordre fra påtalemyndigheten tre istedenfor rettens avgjørelse (hastekompetansen).

Med hilsen

Gunnar Fløystad
Leder felles enhet påtale

Øyvind Røyneberg
Saksbehandler, politiadvokat 2

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/142631 - 2

Vår referanse:
24/142510 - 3

Sted, dato:
Hamar, 27.08.2024

Foreleggelse - skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv

Det vises til Politidirektoratets brev av 24. juli 2024 og høringsbrev fra Justis- og beredskapsdepartementet av 25. juni 2024 med vedlegg.

Innlandet politidistrikt er positive til at politiets bruk av kamera på droner implementeres i straffeprosessloven § 202a. Det foreligger et åpenbart behov for en klargjøring av rettstilstanden på dette feltet.

Lovforslaget omfatter imidlertid langt mer: En full revisjon av bestemmelsen i straffeprosessloven § 202a. Høringen bærer preg av ikke å ha utredet nødvendigheten av endringene og de praktiske konsekvensene godt nok. Selv om departementet ber om høringsinstansenes innspill til konkrete problemstillinger, mangler det etter vårt syn en mer grundig utredning for lovforslaget og dets konsekvenser.

Det bemerkes dessuten at det er uheldig at et lovendringsforslag med så vidtrekkende praktiske konsekvenser både for politiet og særorganer utsendes på høring rett før sommerferien, og slik at det i realiteten er liten tid for høringsinstansene til å foreta en tilstrekkelig vurdering av forslagets implikasjoner. Av denne grunn tas det herfra forbehold om ytterligere innsendelse av innspill til POD frem mot departementets høringsfrist 25. september 2024.

Vårt svar her er derfor et foreløpig innspill.

Med hilsen

Johan Martin Welhaven

Påtalesjef

Saksbehandler:

Ina Grande

Nordberg

politiadvokat

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/142631 - 2

Vår referanse:
24/143067 - 3

Sted, dato:
Stavanger, 27.08.2024

Foreleggelse - skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv Politidirektoratet

Høringsuttalelsen har vært forelagt org krim. Lovforslaget fremstår gjennomtenkt og det fremheves som særlig positivt at det avgjørende er hvor personen (ene) som informasjonsinnhenting er rettet mot befinner seg, samt at bestemmelsen gis anvendelse på ethvert overvåkningskamera eller annet liknede utstyr.

På generelt grunnlag fremstår det likevel som bestemmelsen vil være noe lovteknisk vanskelig å anvende. Bestemmelsen skiller eksempelvis mellom kameraovervåking med og uten opptak, anvender flere begrep som det kan være vanskelig å skille mellom, eks "offentlig sted" og "offentlig sted som er synlig for allmennheten", samt omtaler grensetilfellene "vedvarende og regelmessig" vs "kortvarig og sporadisk", hvor sistnevnte ikke anvendes i lovteksten. I tillegg omtales bruk som ikke har karakter av overvåking som det tilsynelatende tilligger politiet å anvende. Man tenker herfra, som også nevnt i høringsuttalelsen, at dette kan by på vanskelig grensetilfeller, men at det også kan skape vansker for anvendelsen av bestemmelsen i praksis generelt.

Det kommenteres også herfra at både strafferammekravet på 6 måneder og 2 år er noe strengt, eks sammenliknet med tvangsmiddelet ransaking som man kan anføre er vel så inngripende ovenfor siktede.

Videre bemerkes det at innhenting av beslutning fra påtalemyndigheten som beskrevet i typetilfelle 1 fremstår upraktisk og kan forvanske oppdragsløsningen. I oppdrag hvor tidsaspektet er avgjørende fremstår det uhensiktsmessig å bruke tid på å innhente tillatelse fra påtalemyndigheten. Det foreslås derfor at politiet som et minimum selv kan beslutte bruk ved fare for opphold. Dog anses ikke etterfølgende godkjenning praktisk ved sistnevnte løsning.

Med hilsen

Kristin Nord-Varhaug

Politiinspektør, leder felles enhet for påtale

Saksbehandler:

Karen Mork, politiadvokat, fagleder metode

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

From: Egon Husabø Kvigne
Sent: tirsdag 30. juli 2024 10:53:11
To: Postmottak POD
Cc: Eli Fryjordet; Snorre Øynes; Anne-Karin Storhaug; John Ståle Stamnes;
Jon Andreas Johansen
Subject: Foreleggelse - skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera
mv

Hei

Innledningsvis vil PU bemerke at høyringsnotatet er grundig og gir ein god oversikt over gjeldane rett, formålet med forslaga til lovendring, samt redegjerelsen for at endringane er i overensstemmelse med Noregs konvensjonsforpliktelsar etter EMK.

I utgangspunktet berører ikkje forslaga til lovendring PU sitt ansvarsområdet, og vi har derfor ikkje ytterelegare kommentarar eller innspel utover dette.

Med helsing

Egon Husabø Kvigne
fung. avdelingsleder FJAGE

Politidirektoratet
Postboks 2090 Vika
0125 OSLO

Deres referanse:
24/142631-2

Vår referanse:
24/144833 - 3

Sted, dato:
Bodø, 26.07.2024

Anmodning om innspill til høring - skjult kameraovervåking ved bruk av mobilt kamera mv

Etter en samlet vurdering mellom politi- og påtalemyndigheten i Nordland er vi enige om å stille oss bak forslaget slik det foreligger. Nordland politidistrikt har ingen ytterligere anførsler i så henseende.

Med hilsen

Finn Erik Rødsand
Politiinspektør

Dokumentet er elektronisk godkjent uten signatur.

Kopi:
Steffen Ravnåsen